

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ
ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

Взаємодія малого бізнесу та фінансово кредитного сектору: фінансові технології, продукти, сервіс культура

Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав: студент VI курсу, групи 672-4
денної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Мушій Роман Ігорович _____
(підпис)

Керівник: доцент кафедри фінансів і кредиту

Олексин Артур Григорович _____
(підпис)

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № ____ від _____ 2023 р.
Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.*

АНОТАЦІЯ

Мушій Р. І. Взаємодія малого бізнесу та фінансово кредитного сектору: фінансові технології, продукти, сервіс культура – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072«Фінанси, банківська справа та страхування». Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича. Чернівці. 2023. 64 с.

У кваліфікаційній роботі розглянуті особливості взаємодії між фінансово-кредитним сектором та малим бізнесом в Україні в умовах воєнного стану. Проведено аналіз динаміки розвитку кредитування малого бізнесу. Також визначено вплив фінансових технологій на сектор малого бізнесу та економічні заходи, спрямовані на ефективне фінансування бізнесу та відновлення економіки після війни.

Ключові слова: малий бізнес, кредитування, фінансування, гранти, фінансові технології

ANNOTATION

Mushiy R. I. Interaction of small business and the financial and credit sector: financial technologies, products, service culture - Manuscript.

Qualification work for obtaining the second (master's) level of higher education in the specialty 072 "Finance, banking and insurance". Chernivtsi National University named after Yury Fedkovych. Chernivtsi 2023. 64 p.

The qualifying work examines the peculiarities of the interaction between the financial and credit sector and small business in Ukraine under martial law. An analysis of the dynamics of the development of small business lending was carried out. The impact of financial technologies on the small business sector and economic measures aimed at effective business financing and post-war economic recovery are also identified.

Keywords: small business, lending, financing, grants, financial technologies.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Р.І. Мушій
(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВНИ ВЗАЄМОДІЇ МАЛОГО БІЗНЕСУ І ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО СЕКТОРУ.....	8
1.1. Суть, форми, види, необхідність фінансування малого бізнесу.....	8
1.2. Сучасні фінансові технології, продукти, сервіси та культура малого бізнесу в Україні.....	16
Висновки до розділу 1.....	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВЗАЄМОВІДНОСИН МАЛОГО БІЗНЕСУ І ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО СЕКТОРУ.....	22
2.1. Оцінка тенденцій розвитку малого бізнесу в Україні.....	22
2.2. Аналіз застосування фінансово-кредитних важелів банківських установ для стимулювання розвитку малого бізнесу.....	27
2.3. Аналіз державної програма «Доступні кредити 5-7-9 %» як інструмент взаємодії малого бізнесу, фінансового сектору та держави.....	35
Висновки до розділу 2.....	42
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ МАЛОГО БІЗНЕСУ І ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО СЕКТОРУ.....	44
3.1. Проблеми державної та міжнародної підтримки малого бізнесу в Україні.....	44
3.2. Вплив сучасних фінансових технологій на малий бізнес та перспективи розвитку взаємодії з фінансово-кредитним розвитком.....	51
Висновки до розділу 3.....	58
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63

ВСТУП

У військовий час основні аспекти економічного розвитку, зокрема малого бізнесу, набувають надзвичайної актуальності та важливості. В умовах військового стану малі підприємства стають не лише важливим складником економічної структури, але й вирішальним чинником для забезпечення стабільності та розвитку країни.

Дипломатична напруга та військові конфлікти в Україні спонукають до розгляду впливу таких складних умов на сектор малого бізнесу. У цьому контексті дослідження ролі фінансово-кредитного сектору, використання фінансових технологій та державної підтримки в стимулюванні малого бізнесу стає надзвичайно важливим завданням для забезпечення економічної витривалості та відновлення в умовах воєнного конфлікту.

У цьому магістерському дослідженні розглядатиметься сутність та динаміка розвитку малого бізнесу в Україні в період військового стану. Аналізуючи роль фінансово-кредитного сектору, впровадження фінансових технологій та державної підтримки, ми спробуємо визначити оптимальні шляхи стимулювання та забезпечення стабільності малих підприємств у надзвичайних умовах військового конфлікту.

Вплив технологій на сучасний фінансовий ринок є надзвичайно значним. Фінтех-компанії розробляють інноваційні продукти та послуги, які роблять фінансові послуги більш доступними, ефективними та інклюзивними. Ось деякі з ключових тенденцій у галузі фінтеху, які мають важливе значення для малого бізнесу та фінансово-кредитного сектору:

Фінансово-кредитний сектор України також може отримати значні переваги від технологій фінтеху. Ці технології можуть допомогти фінансовим установам:

Розширити свою клієнтську базу. Фінтех-компанії можуть допомогти фінансовим установам залучити нових клієнтів, які раніше не мали доступу до

фінансових послуг.

Для українського сектора малого бізнесу та фінансово-кредитного сектору технології фінтеху мають ряд переваг. Вони можуть допомогти цим секторам стати більш ефективними. У дослідженні використані такі методи наукового пізнання: метод узагальнення та наукової абстракції для розкриття змісту поняття; діалектичний, системний методи при розкритті суті та визначенні особливостей управління інвестиційним портфелем; статистичний метод для аналізу динаміки інвестиційної діяльності банків на ринку.

Оцінка діяльності фінансово-кредитного сектору малого бізнесу та сучасних фінансових технологій є предметом досліджень вітчизняних науковців. Зокрема, Жаворонок А.В. висвітлив сучасний стан кредитування малого бізнесу у розвитку національної економіки [11], Свистун Л.А. визначила підходи до фінансового забезпечення малих підприємств[18], Шевченко О.М. дослідила тенденції розвитку фінансових технологій в умовах цифровізації економіки України [19], Пиріг С. визначила зростання ролі фінансових технологій в умовах розвитку цифрової економіки України[16].

Мета цієї кваліфікаційної роботи полягає в глибокому розгляді ролі фінансово-кредитного сектору в сфері малого бізнесу та визначенні впливу сучасних технологій на цей сектор. У контексті сучасних викликів, зокрема військового стану, важливо розглядати, як фінансово-кредитний сектор сприяє стабільності та розвитку малих підприємств.

Завданням цієї кваліфікаційної роботи є :

- аналіз ролі фінансово-економічного сектору в контексті малого бізнесу визначення впливу сучасних фінансових технологій на фінансово-економічний сектор;

- вивчення механізмів фінансування для малих підприємств;
- аналіз ефективності інструментів кредитування;
- визначення ролі сучасних технологій у поліпшенні доступу до фінансових ресурсів для малого бізнесу під час нестабільних умов.

Об'єкт дослідження – фінансово-кредитний сектор малого бізнесу.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні засади щодо діяльності малого бізнесу в фінансово-кредитному секторі.

У дослідженні використані такі методи наукового пізнання: метод узагальнення та наукової абстракції для розкриття змісту поняття; діалектичний, системний методи при розкритті суті та визначенні особливостей управління інвестиційним портфелем; статистичний метод для аналізу динаміки інвестиційної діяльності банків на ринку.

Додатково, робота ставить перед собою завдання визначення перспектив впровадження фінансових інновацій та використання фінтех-інструментів для оптимізації роботи фінансово-кредитного сектору, а також підтримки малих підприємств у важливий період військового стану.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти України з питань підприємництва, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Національного банку України, Державної служби статистики України, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених з питань розвитку малого бізнесу ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна полягає у вивченні конкретного впливу фінансових технологій на розвиток фінансово-кредитного сектору малого бізнесу та висвітленні шляхів оптимізації цього процесу в контексті сучасних тенденцій та вимог ринкової економіки, розробки практичних рекомендацій щодо підтримки малого бізнесу в Україні.

Структура магістерської роботи.

Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. У першому розділі магістерської роботи розглянуто теоретичні основи взаємодії малого бізнесу та фінансово-кредитного сектору. У другому розділі магістерської роботи проведено статистичний фінансово-кредитного сектору в розрізі малого бізнесу. У третьому розділі розглянуто рекомендації державної підтримки малого бізнесу з застосуванням фінансових технологій у підтримці малого бізнесу

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МАЛОГО БІЗНЕСУ ТА ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО СЕКТОРУ

1.1. Суть, форми та види , необхідність фінансування малого бізнесу

Фінансово-економічний сектор відіграє важливу роль у розвитку малого бізнесу. Він забезпечує малим підприємствам доступ до фінансових ресурсів, необхідних для їхнього створення та розвитку. Фінансово-економічний сектор також створює умови для розвитку малого бізнесу, забезпечуючи його нормативно-правове регулювання, розвиток підприємницької інфраструктури та підтримку підприємницької діяльності.

Фінансово-кредитний сектор України є одним з найбільш розвинених у регіоні. Він представлений банками, небанківськими фінансовими установами та фондовим ринком. За даними Національного банку України, станом на 1 січня 2023 року в Україні діяло 76 банків. їх активи становили 3,5 трильйони гривень. Небанківський фінансовий сектор України представлений страховими компаніями, пенсійними фондами, інвестиційними компаніями та іншими установами.

За даними Національного банку України, станом на 1 січня 2023 року в Україні діяло 8,5 тисяч небанківських фінансових установ. їх активи становили 1,7 трильйона гривень.

Фінансово-економічний сектор відіграє важливу роль у розвитку малого бізнесу. Він забезпечує малим підприємствам доступ до фінансових ресурсів, необхідних для їхнього створення та розвитку. Фінансово-економічний сектор також створює умови для розвитку малого бізнесу, забезпечуючи його нормативно-правове регулювання, розвиток підприємницької інфраструктури та підтримку підприємницької діяльності.

Фінансова підтримка є одним із найважливіших факторів розвитку

малого бізнесу. Малим підприємствам часто не вистачає власних коштів для реалізації своїх бізнес-планів. Фінансово-економічний сектор може забезпечити малі підприємства доступом до кредитів, грантів та інших форм фінансової підтримки.

– Нормативно-правове регулювання також відіграє важливу роль у розвитку малого бізнесу. Спрощене нормативно-правове регулювання сприяє створенню сприятливого середовища для розвитку малого бізнесу.

– Розвиток підприємницької інфраструктури також є важливим фактором розвитку малого бізнесу. Підприємницька інфраструктура включає такі елементи, як бізнес-інкубатори, акселератори, консалтингові послуги, освітні програми тощо. Ці елементи допомагають малим підприємствам розвиватися та підвищувати свою конкурентоспроможність.

– Підтримка підприємницької діяльності включає такі заходи, як навчання підприємців, надання консультаційної підтримки, сприяння доступу до ринків збуту тощо. Ці заходи допомагають малим підприємствам успішно конкурувати на ринку.

У сучасних умовах фінансово-економічний сектор може відігравати ключову роль у сприянні розвитку малого бізнесу через різноманітні підходи:

Державна Підтримка, а саме держава може виступати ініціатором розвитку малого бізнесу, надаючи гранти підприємствам, які активно сприяють створенню нових робочих місць чи розробляють інноваційні проекти. Це важливий інструмент для стимулювання підприємництва та підтримки перспективних ідей.

Банківське Кредитування: Банки можуть відігравати активну роль у розвитку малого бізнесу, надаючи кредити на вигідних умовах. Це може включати низькі відсоткові ставки, гнучкі графіки погашення та інші фінансові інcentиви, які допомагають підприємствам отримати необхідний капітал для розвитку.

Бізнес-Інкубатори та Акселератори: Організації, спеціалізовані на підтримці стартапів і малих підприємств, такі як бізнес-інкубатори та

акселератори, можуть надавати цінну консультаційну підтримку та допомагати у створенні ефективних бізнес-планів. Це сприяє підвищенню шансів на успіх та стійкості малих підприємств.

Ці інструменти разом формують комплексний підхід до стимулювання підприємництва та розвитку малого бізнесу, сприяючи економічному зростанню та інноваційному розвитку. Фінансування малого бізнесу під час військового стану в Україні є особливо актуальним завданням. Малий бізнес є одним із основних рушіїв економічного зростання країни, і його підтримка є важливою для забезпечення стабільності економіки та створення робочих місць.

Фінансування малого бізнесу – це надання необхідних фінансових ресурсів для створення, розвитку та повноцінного функціонування підприємства. У світлі обмеженого доступу малих підприємств до значних власних фінансових ресурсів, фінансування має вирішальне значення.

Цей процес включає в себе різноманітні етапи та механізми, які сприяють забезпеченню фінансової стійкості та успішності малого бізнесу. Фінансування має на меті не лише задоволення поточних фінансових потреб підприємства, а й створення передумов для його подальшого розвитку та конкурентоспроможності.

Рис. 1.1 Форми фінансування малого бізнесу

Форми фінансування малого бізнесу можна класифікувати за такими ознаками:

За джерелом фінансування:

– Банківські кредити - це найпоширеніша форма фінансування малого бізнесу. Банки надають кредити малим підприємствам на різні цілі, зокрема, для розширення виробництва, закупівлі обладнання, покриття поточних витрат тощо.

– Гранти - це безповоротна фінансова допомога, яка надається малим підприємствам з метою їхнього розвитку. Грантові програми можуть фінансуватися державою, місцевими органами влади, міжнародними організаціями тощо.

– Інвестиції - це вкладення коштів у мале підприємство в обмін на частку у власності. Інвестори можуть бути як фізичними, так і юридичними особами.

– Венчурний капітал - це інвестиції, які спрямовуються на фінансування нових або швидко зростаючих малих підприємств, що мають високий потенціал розвитку. Венчурний капітал є більш ризикованим, ніж інші форми фінансування, але також може принести більший прибуток.

Також розділяють за цільовим призначенням:

– Фінансування оборотного капіталу - це надання фінансових ресурсів для покриття поточних витрат малого підприємства, таких як закупівля сировини, матеріалів, оплата праці тощо.

– Фінансування інвестиційного капіталу - це надання фінансових ресурсів для розширення виробництва, закупівлі обладнання, будівництва тощо.

– Фінансування оборотного капіталу та інвестиційного капіталу - це надання фінансових ресурсів для покриття як поточних витрат, так і інвестиційних потреб малого підприємства.

Крім того, виділяють за терміном надання:

– Короткострокове фінансування - це надання фінансових ресурсів на строк до одного року.

– Середньострокове фінансування - це надання фінансових ресурсів на

строк від одного до п'яти років.

– Довгострокове фінансування - це надання фінансових ресурсів на строк понад п'ять років.

Види фінансування малого бізнесу можна класифікувати за такими ознаками як характером надання, ступенем забезпечення, строком надання.

За характером надання виділяють кредитування, гранти, інвестиції та венчурний капітал.

Кредитування - це надання фінансових ресурсів у формі грошових коштів на певний строк під відсоток. Відповідно до терміну є короткострокове та довгострокове кредитування.

Гранти для малого бізнесу - це безповоротна фінансова допомога, яка надається малим підприємствам з метою їхнього розвитку. Гранти можуть надаватися державою, місцевими органами влади, міжнародними організаціями, благодійними фондами тощо [3].

Гранти можуть принести ряд переваг для малого бізнесу:

– Додаткові фінансові ресурси. Гранти можуть допомогти малому бізнесу отримати додаткові фінансові ресурси, які необхідні для його розвитку.

– Стимулювання розвитку. Гранти можуть стимулювати розвиток малого бізнесу, надаючи йому фінансову підтримку для реалізації нових проектів або запуску нових бізнесів.

– Зниження ризиків. Гранти можуть допомогти малому бізнесу знизити ризики, пов'язані з його діяльністю.

Гранти також мають ряд недоліків:

– Конкурентний відбір. Для отримання гранту підприємець повинен пройти конкурсний відбір, який може бути складним і тривалим.

– Цільове призначення. Гранти зазвичай надаються на конкретні цілі, тому підприємець повинен бути готовий до того, що він не зможе використовувати грант на інші потреби.

– Обмежений термін. Гранти зазвичай надаються на обмежений термін, тому підприємець повинен бути готовий до того, що йому потрібно буде знайти

інші джерела фінансування після закінчення терміну дії гранта.

Інвестиції в малий бізнес - це вкладення коштів у мале підприємство в обмін на частку у власності. Інвестори можуть бути як фізичними, так і юридичними особами, як вітчизняними, так і іноземними.

Внутрішньодержавні інвестиції в малий бізнес здійснюються вітчизняними інвесторами. До них відносяться, зокрема: фізичні особи, які вкладають свої заощадження у малий бізнес; юридичні особи, які інвестують у малий бізнес з метою диверсифікації свого портфеля активів або з метою отримання додаткового прибутку.

Внутрішньодержавні інвестиції в малий бізнес можуть бути спрямовані на різні цілі, зокрема:

- Розширення виробництва
- Закупівлю обладнання
- Розробку нових продуктів або послуг
- Вихід на нові ринки
- Зовнішньодержавні інвестиції
- Зовнішньодержавні інвестиції в малий бізнес здійснюються

іноземними інвесторами.

До зовнішньодержавних інвестицій в малий бізнес відносяться, зокрема:

- Іноземні компанії, які інвестують у малий бізнес в Україні з метою розширення своєї присутності на ринку.

- Іноземні фонди, які інвестують у малий бізнес з метою отримання прибутку.

- Зовнішньодержавні інвестиції в малий бізнес можуть бути спрямовані на такі цілі, як: розвиток інновацій, створення нових робочих місць, сприяння економічному розвитку країни.

Інвестиції в малий бізнес можуть принести ряд переваг для інвесторів, а саме: малий бізнес має високий потенціал зростання, тому інвестиції в нього можуть принести високий прибуток; інвестиції в малий бізнес можуть бути менш затратними, ніж інвестиції в великий бізнес; Інвестиції в малий бізнес

можуть допомогти інвестору отримати доступ до нової інформації та технологій.

Інвестиції в малий бізнес також мають ряд недоліків:

Високий ризик. Малий бізнес є більш ризикованим, ніж великий бізнес, тому інвестиції в нього можуть призвести до втрати коштів.

Відсутність контролю. Інвестор, який інвестує в малий бізнес, може мати обмежений контроль над його діяльністю.

Проблеми з поверненням інвестицій. Інвестор може зіткнутися з проблемами з поверненням своїх інвестицій, якщо мале підприємство зазнає невдачі. Щоб отримати інвестиції в малий бізнес, підприємець повинен розробити бізнес-план, який буде відображати потенціал зростання його підприємства та його здатність генерувати прибуток. Після того, як підприємець знайде потенційних інвесторів, він повинен презентувати їм свій бізнес-план.

Венчурний капітал — це довгострокові інвестиції, які спрямовані на фінансування молодих компаній з високим потенціалом зростання. Інвестори венчурного капіталу, також відомі як венчурні капіталісти, інвестують у компанії, які мають потенціал для значного зростання, але також несуть високий ризик.

Венчурні інвестиції можуть бути зроблені в компаніях на різних етапах розвитку, від початкового етапу (наприклад, початкові компанії, які тільки починають свою діяльність) до більш зрілого етапу (наприклад, компанії, які готуються до виходу на фондовий ринок)[4].

Венчурні інвестиції можуть бути зроблені в різні види компаній, включаючи інноваційні компанії, які розробляють нові продукти або послуги, компанії, які виходять на нові ринки, компанії, які проходять через реструктуризацію або розширення.

Венчурні інвестиції можуть принести значні прибутки, але вони також несуть високий ризик. Багато венчурних компаній зазнають невдачі, і венчурні капіталісти можуть втратити свої інвестиції.

Урядові субвенції, міжнародні гранти та інвестиції бізнесу – усі ці джерела спільно сприяють відновленню країни. Важливо продовжувати роботу над залученням фінансування і забезпечувати, щоб кошти витрачалися максимально ефективно для відновлення і майбутнього розвитку України та її громад. Однією з ключових перспектив є співпраця державного та приватного сектору. Державні бюджети та субвенції відіграють важливу роль у фінансуванні відбудови, але також важливо залучити інвестиції та ресурси приватних компаній. Ця співпраця може привести до ефективного використання ресурсів та більш швидкого відновлення. Фінансування відбудови не лише робить можливим відновлення регіонів, але і сприяє створенню нових робочих місць, розвитку підприємництва та підвищенню якості життя населення. Це є інвестицією в майбутнє України.

Фінансування малого бізнесу є важливим для розвитку економіки будь-якої країни. Малі підприємства створюють нові робочі місця, стимулюють інновації та сприяють економічному зростанню.

Основні причини необхідності фінансування малого бізнесу:

–Створення нових робочих місць. Малі підприємства є основним джерелом створення нових робочих місць у багатьох країнах світу.

–Стимулювання інновацій. Малі підприємства часто є більш інноваційними, ніж великі підприємства. Вони більш схильні до ризику та готові пробувати нові ідеї

Важливим і необхідним є підтримка малого бізнесу під час воєнного стану в Україні, яка виступає як ключовий елемент для відновлення економіки країни. З урахуванням важливості підтримки та розвитку малих підприємств, уряд вже впроваджував ряд програм, включаючи податкові пільги, скасування податкових перевірок, звільнення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у разі відсутності доходу у підприємців та інші заходи.

У зв'язку із суттєвим зменшенням дохідної частини бюджету України, податкові пільги для підприємців з серпня 2023 року були призупинені, а

ставки стали довоєнними.

Також мораторій на податкові перевірки починають діяти з 1 грудня 2023 року, для платників податків, крім I-II груп для них скасування мораторію буде з 1 грудня 2024 року [9].

Для забезпечення стабільності української економіки під час військового стану уряд розробив нову економічну стратегію для фінансування в умовах війни, яка спрямована на відновлення та досягнення показників економічного розвитку, які були до 2022 р. Важливим інструментом для забезпечення економічної стійкості запроваджена програма релокації підприємств. Дана програма полягає в переміщенні самого бізнесу з регіонів, які зазнали воєнних дій на територію, де більш безпечніше працювати на Заході України.

Доведено, що для забезпечення стабільності української економіки у воєнний період вжито комплекс заходів, включаючи підтримку бізнесу, державні закупівлі, активізацію будівництва, розширене кредитування та програми працевлаштування для безробітних. Уряд розробив нову економічну стратегію для функціонування в умовах воєнного стану, спрямовану на відновлення та досягнення показників економічного розвитку, аналогічних тим, що були до виникнення конфлікту.

З перших днів конфлікту уряд України активно впроваджує ряд регуляторних програм, спрямованих на надання державної підтримки для представників малого та середнього бізнесу, з метою подолання економічної кризи з мінімальними втратами. Забезпечуються максимально сприятливі та зручні умови для здійснення підприємницької діяльності з метою відновлення роботи або старту нового підприємницького проекту там, де це буде вважатися за доцільне. Активний розвиток підприємницької сфери визначається як ключовий елемент економічної стабільності країни.

1.2. Сучасні фінансові технології, продукти, сервіси та культура малого бізнесу в Україні

В умовах постійного технологічного розвитку та стрімкого росту малого бізнесу в Україні, фінансові технології стають невід'ємною частиною успішного функціонування підприємств. Їхній внесок в розвиток економіки надзвичайно важливий, адже вони не лише спрощують фінансові операції, але й розширюють можливості для підприємців.

Однією з ключових переваг використання фінансових технологій для малого бізнесу є підвищення доступності фінансових послуг. Онлайн-кредитування, електронні платіжні системи та інші інноваційні інструменти забезпечують швидкі та зручні способи отримання кредитів, здійснення оплат та управління фінансами. Це особливо актуально для підприємців, які шукають ефективні рішення для розвитку своїх проектів.

Важливим кроком стало прийняття у 2022 році закону "Про фінансові технології". Цей закон встановив необхідні правові рамки, які стимулюють розвиток фінтех-індустрії та надають їй можливість працювати в стабільному та прогнозованому середовищі. Малі підприємства все більше усвідомлюють переваги фінтех-продуктів та послуг. Їхнім основними перевагами є доступність, зручність та інноваційність. Зростаючий інтерес підприємців до цих продуктів сприяє активному розвитку фінтех-галузі.

Фінансові технології також сприяють підвищенню конкурентоспроможності малих підприємств. Завдяки автоматизації процесів бухгалтерії, точному аналізу фінансової звітності та використанню інноваційних фінансових інструментів, підприємства можуть ефективніше управляти ресурсами та швидше реагувати на зміни на ринку.

Крім того, фінансові технології відкривають нові можливості для інвестицій та залучення капіталу в малий бізнес.

Фінтех-продукти та послуги можуть допомогти малим підприємствам отримати доступ до фінансування, необхідного для їхнього створення, розвитку та функціонування.

Фінтех-продукти для малого бізнесу можна класифікувати за такими критеріями:

Основні типи фінтех сервісів для малого бізнесу в Україні

Фінтех сервіси	
За типом фінансової послуги	За способом надання послуги
Фінансування	Онлайн-продукти
Управління фінансами	Офлайн-продукти
Відстеження продажів	
Відстеження продажів	

Фінансування є одним з найважливіших аспектів для малого бізнесу. Фінтех сервіси для фінансування малого бізнесу в Україні пропонують широкий спектр продуктів та послуг, таких як:

–Онлайн-кредити: Кредити на розвиток бізнесу; Кредити на придбання обладнання; Кредити на оборотний капітал.

–Факторинг: Покупка дебіторської заборгованості; Видача авансів під майбутні поставки.

–Фінансування через краудфандинг: Збір коштів від фізичних осіб та організацій на реалізацію бізнес-проектів.

Управління фінансами є важливим завданням для будь-якого бізнесу. Фінтех-продукти та послуги можуть допомогти малим підприємствам ефективно управляти своїми фінансами. Фінтех-сервіси для управління фінансами малого бізнесу в Україні пропонують широкий спектр продуктів та послуг, таких як:

–Онлайн-бухгалтерія: Автоматичне ведення бухгалтерського обліку; Формування фінансової звітності.

–Онлайн-аналітика: Аналіз фінансових показників; Забезпечення прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

–Кредитний рейтинг: Оцінка кредитоспроможності бізнесу; Покращення доступу до фінансування.

–Відстеження продажів є важливим інструментом для контролю за діяльністю бізнесу. Фінтех-сервіси для відстеження продажів малого бізнесу в Україні пропонують широкий спектр продуктів та послуг, таких як:

–Онлайн-платформи для електронної комерції: Створення та управління онлайн-магазином; Автоматичне відстеження продажів.

–Мобільні додатки для управління продажами: Відстеження продажів у мобільному режимі; Інтеграція з іншими фінтех-сервісами.

Маркетинг є важливим інструментом для просування бізнесу. Фінтех-сервіси для маркетингу малого бізнесу в Україні пропонують широкий спектр продуктів та послуг, таких як:

–Онлайн-маркетплейси: Продаж товарів та послуг на онлайн-майданчиках; Поширення інформації про бізнес.

–Соцмережі: Створення та просування бізнес-сторінок у соціальних мережах; Зростання популярності бізнесу.

–Маркетингові автоматизації: Автоматизація маркетингових процесів; Зниження витрат на маркетинг.

Фінтех-продукти для малого бізнесу в Україні представляють собою інноваційні фінансові рішення та послуги, спрямовані на полегшення фінансового управління та підтримку підприємницької діяльності. Серед найпоширеніших фінтех-продуктів для малих бізнесів можна виділити: Онлайн-кредити - це кредити, які можна отримати в режимі онлайн, без необхідності відвідувати банк. Онлайн-кредити можуть бути зручним способом для малих підприємств отримати доступ до фінансування.

Онлайн-бухгалтерія - це програмне забезпечення, яке допомагає малим підприємствам вести бухгалтерський облік. Онлайн-бухгалтерія може допомогти малим підприємствам ефективно управляти своїми фінансами.

Онлайн-платформи для електронної комерції. Онлайн-платформи для електронної комерції дозволяють малим підприємствам створювати та управляти своїми онлайн-магазинами. Онлайн-платформи для електронної комерції можуть допомогти малим підприємствам розширити свій бізнес та досягти нових клієнтів.

Мобільні додатки для управління продажами. Мобільні додатки для управління продажами дозволяють малим підприємствам відстежувати свої

продажі та взаємодіяти зі своїми клієнтами в мобільному режимі. Мобільні додатки для управління продажами можуть допомогти малим підприємствам підвищити ефективність своїх продажів.

Для українського сектора малого бізнесу технології фінтеху мають ряд переваг.

Вони можуть допомогти малим підприємствам:

– Отримати доступ до фінансових послуг, які раніше були недоступні. Наприклад, онлайн-банкінг і мобільні додатки дозволяють малим підприємствам відкривати рахунки в банках, навіть якщо вони знаходяться в віддалених районах.

– Економити гроші на фінансових послугах. Автоматизація процесів за допомогою штучного інтелекту та машинного навчання може допомогти фінансово-кредитним установам знизити витрати, що може призвести до зниження процентних ставок і інших витрат для малого бізнесу.

– Збільшити свою конкурентоспроможність. Фінтех-компанії пропонують нові продукти та послуги, які можуть допомогти малим підприємствам поліпшити свою діяльність. Наприклад, деякі фінтех-компанії пропонують програми для управління фінансами, які можуть допомогти малим підприємствам контролювати свої витрати та приймати більш обґрунтовані фінансові рішення.

Фінтех-культура - це культура інновацій та відкритості, яка характерна для фінтех-індустрії. Фінтех-культура може сприяти розвитку малого бізнесу, надаючи малим підприємствам доступ до нових технологій та рішень.

Висновки до розділу 1

Фінансування малого бізнесу відіграє важливу роль у стимулюванні економічного розвитку України. Цей процес сприяє не лише створенню нових робочих місць, але й розвитку інновацій. Для забезпечення ефективного фінансування малого бізнесу в Україні, важливо прийняти заходи щодо

зниження ризиків. Серед таких заходів можуть бути покращення фінансової грамотності суб'єктів малого підприємництва, розвиток системи гарантування позик, а також надання консультаційної та освітньої підтримки. Ці кроки сприятимуть створенню сприятливого середовища для розвитку малих підприємств, сприяючи в їхній стабільності та успішності.

Сучасні фінансові технології мають значний вплив на розвиток та функціонування малого бізнесу, відкриваючи нові можливості та полегшуючи традиційні процеси. Цей вплив охоплює різні аспекти, включаючи фінансовий доступ, облік та аналітику, спілкування з клієнтами та оптимізацію операцій. По-перше, фінансові технології значно розширили доступність фінансових послуг для малих бізнесів. Електронні платіжні системи, мобільні банкінгові додатки та онлайн-кредитування дозволяють підприємцям здійснювати фінансові операції швидко та ефективно, віртуалізація бухгалтерського обліку та використання хмарних сервісів дозволяють зберігати та обробляти фінансову інформацію більш ефективно та безпечно.

Фінтех-сервіси мають потенціал позитивно вплинути на розвиток малого бізнесу в Україні. Ці сервіси можуть допомогти малим підприємствам отримати доступ до фінансування, ефективніше управляти своїми фінансами, відстежувати свої продажі та підвищити ефективність маркетингу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВЗАЄМОВІДНОСИН МАЛОГО БІЗНЕСУ І ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО СЕКТОРУ

2.1. Оцінка тенденцій розвитку малого бізнесу в Україні

Сьогодні в більшості розвинутих країн світу сектор малого та середнього бізнесу є потужним виробничим сектором, який забезпечує формування надійного бізнес-середовища, крім того, забезпечує споживчий ринок товарами та послугами, наповнює бюджети різних рівнів та грає значну роль у формуванні середнього класу суспільства.

Проте, водночас, у сучасних реаліях трансформаційних процесів спостерігається тенденція до зниження ефективності діяльності малого та середнього бізнесу. Це пояснюється податковим тиском, наявністю різноманітних адміністративних перешкод та обмеженістю фінансово-кредитних ресурсів. Примітно, що активізація підприємницького сектору у високорозвинених країнах відбувається за допомогою державної фінансово-кредитної підтримки та інструментів державної економічної політики.

Враховуючи те, що малий та середній бізнес у сучасних умовах є важливим суб'єктом ринку та робить вагомий внесок у розвиток економіки країни, динаміка його розвитку все частіше стає об'єктом інтересу різних науковців. Разом з тим, на сьогоднішній день дослідження динаміки малого та середнього бізнесу в контексті взаємовідносин з фінансовим сектором має велике значення для розуміння ринкових тенденцій та можливостей їх фінансового забезпечення.

Безперечно, ситуація на зовнішніх і внутрішніх світових ринках протягом останніх років була досить нестабільною, мали місце кризові явища, зокрема політична нестабільність, пандемія COVID-19, повномасштабна війна, яка призвела до великих збитків для компаній, недосконале законодавство. та інші

фактори є результатом скорочення значної кількості бізнес-одиниць. Проте за правильного підходу та використання необхідних інструментів, а саме банківського кредитування, можна забезпечити високу конкурентоспроможність цього сектору та збільшити його внесок у розвиток загальної економіки країни. Тому актуальним є питання оцінки за останні роки тенденцій та динаміки кількості малого та середнього бізнесу в Україні.

За даними Державної служби статистики України (табл. 2.1), з кінця 2018 року до кінця 2019 року кількість підприємств в країні зросла, за цей період вона зросла на 24 720 одиниць. Відтоді в наступних 2020-2022 роках кількість компаній зменшилася на 118 605 одиниць. Це пов'язано з наслідками коронавірусної інфекції COVID-19, локдауном та обмеженнями в країні, наслідками тотальної війни та окупованих територій, які призвели до закриття багатьох підприємств. Також в табл. 2.1 бачимо, що в структурі підприємництва за розміром компаній на кінець 2022 року частка суб'єктів малого підприємництва становила 246 647 одиниць, тобто 94,1% від загальної кількості компаній. Частка середніх і великих компаній склала 5,6% (14 783 одиниць) і 0,2% (494 одиниць) відповідно.

Таблиця 2.1

Динаміка кількості підприємств по Україні у 2018 – 2022 роки з розподілом за їх розмірами [12]

Роки	Всього	Кількість підприємств, од	у т.ч. підприємства				фізичні особи-підприємці
			великі	середні	малі	З них мікро	
2018	1839593	355877	446	16057	339374	292772	1483716
2019	1941625	380597	518	17751	362328	313380	1561028
2020	1973577	373822	512	17602	355708	307871	1599755
2021	1956248	370834	610	17502	352722	304650	1585414
2022	1732508	261992	494	14783	246647	206213	1470584

Аналізуючи динаміку кількості фізичних осіб-підприємців в Україні у 2018-2022 роках, зазначимо, що у 2018 році було 1 483 716 компаній, а в наступному періоді їх кількість поступово зросла до 1 585 414 у 2021 році,

тобто навіть коронавірусна інфекція та локдаун не вплинули на кількість ФОПів. Проте у 2022 році відбулося чергове зменшення до 1 470 584 осіб, яке пов'язане з бойовими діями на території України. Загалом загальна була позитивною тенденція за період 2018-2021 років з незначними коливаннями.

Що стосується кількості середніх компаній, то їх кількість також демонструє нестабільну тенденцію змін у період 2018-2022 років. Кількість зросла з 16 057 одиниць у 2018 році до 17 751 у 2019 році, але впала на 149 одиниць у 2020 році та до 17 502 у 2021 році. У 2022 році кількість середніх компаній суттєво впала на 2719 одиниць і становила 14783 одиниці. Така нерівномірна тенденція пояснюється певними факторами, які вплинули на бізнес-ситуацію. В першу чергу, у 2019-2022 роках багато компаній зазнали серйозних фінансових втрат через пандемію та війну, що змусило їх обмежити свою діяльність або повністю її закрити.

Малі та середні компанії в країнах з ринковою економікою складають абсолютну більшість компаній. Вони присутні практично в усіх галузях економіки, але особливо велика їх роль у тих секторах, де немає великих компаній. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» розмір підприємства визначається кількістю працівників, результатом річного доходу від реалізації та балансовою вартістю активів (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Критерії оцінки для визначення категорій підприємств в Україні

Категорія підприємства	Критерії оцінки за рік, що передують звітному		
	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), євро	Балансова вартість активів, євро	Середня кількість працівників, осіб
Мікропідприємства	До 700 тис	До 350 тис.	До 10
Малі	До 8 млн	До 4 млн	До 50
Середні	До 40 млн	До 20 млн	До 250
Великі	Понад 40млн	Понад 20 млн	Понад 250

Враховуючи постійний розвиток світової економіки та значну роль, яку

відіграють малі та середні підприємства, аналіз основних галузей, у яких вони найчастіше працюють, та їх зв'язок із банківським кредитуванням є дуже актуальним завданням, оскільки допомагає визначити чи вони можуть бути перспективними напрямками для малого та середнього бізнесу, де очікується зростання попиту на кредити. Крім того, залежно від галузі можуть існувати різні фінансові потреби та їх умови, які також потребують значної уваги. Тому розглянемо основні сектори економіки, в яких працює більшість компаній з обмеженими ресурсами, щоб визначити перспективні напрями для малого та середнього бізнесу та оцінити, які з них можуть потребувати більше кредитів (рис. 2.1).

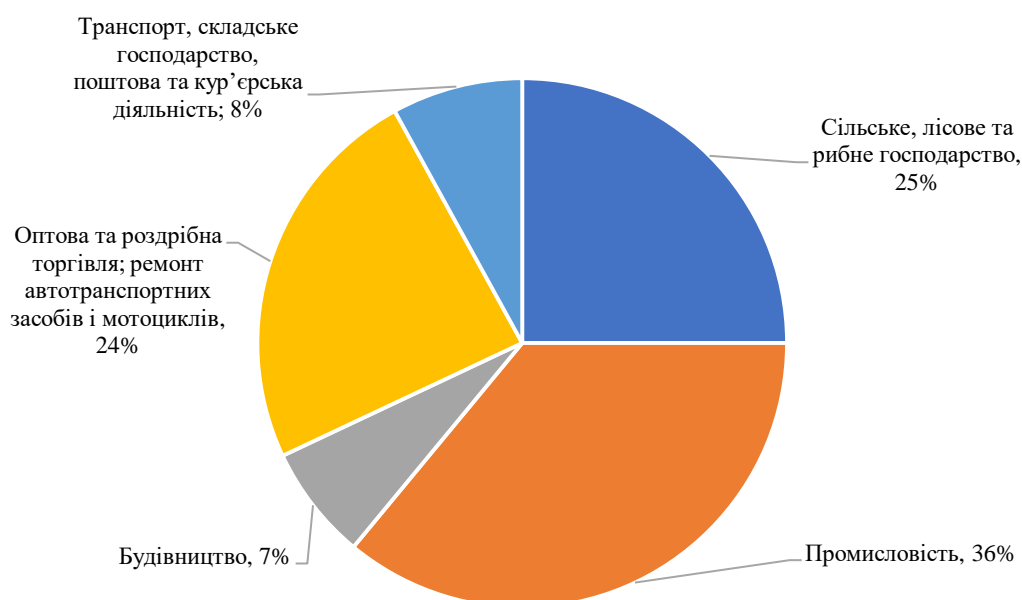

Рис.2.1. Структура кількості суб'єктів середнього бізнесу в Україні за топ 5 галузей економіки в 2022 році [1]

Аналізуючи дані щодо кількості середніх компаній за видами економічної діяльності в Україні у 2022 році, зазначимо, що найпопулярнішими галузями є сільське господарство, будівництво, промисловість, оптова та роздрібна торгівля, транспорт. Відповідно, зазначимо, що найпопулярнішим сектором економіки серед середніх компаній є галузь, в якій працює 4925 компаній. По-

перше, промисловий сектор є основою економічного розвитку та стабільності. А банківські кредити можуть допомогти компаніям модернізувати виробництва, придбати обладнання та забезпечити збільшення виробництва.

Не менш популярними галузями економіки, в яких зареєстрована значна частка середніх компаній, є сільське господарство, будівництво, а також оптова та роздрібна торгівля. Ці галузі є важливою частиною економіки України, особливо враховуючи аграрний потенціал країни. Тому банківські кредити можуть сприяти їхньому розвитку шляхом фінансування закупівлі сільськогосподарської техніки, покращення інфраструктури та придбання насіння чи добрив.

Також необхідно враховувати популярні сектори економіки, в яких працюють середні компанії (рис. 2.2.).

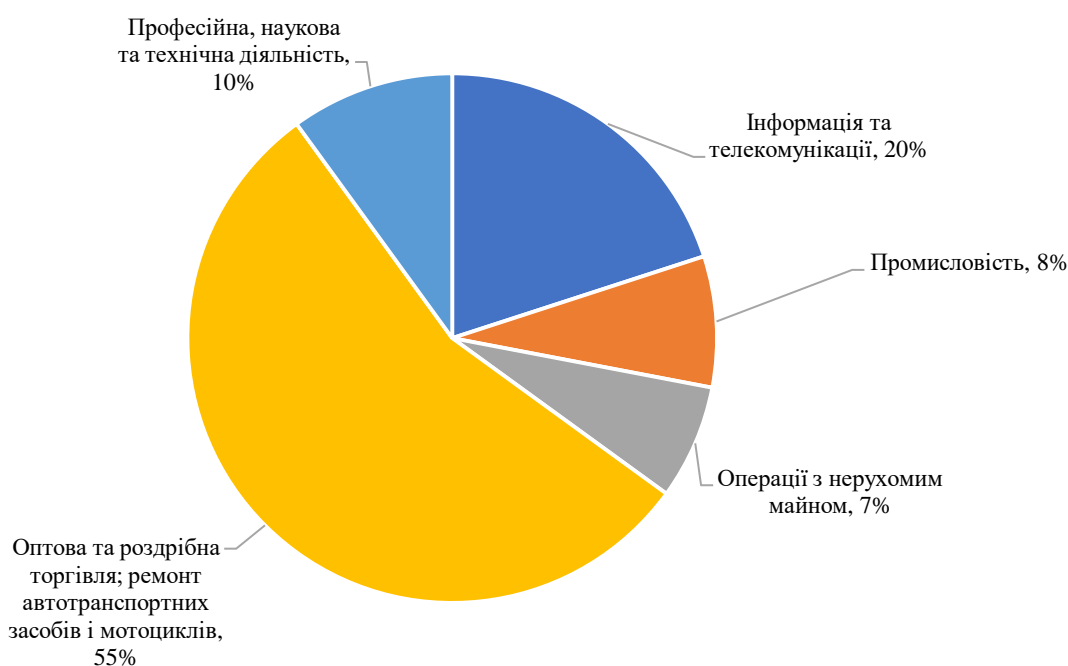

Рис. 2.2. Структура кількості суб'єктів малого бізнесу за топ 5 галузей економіки в 2022 році [1]

Аналізуючи наведені дані, можна зробити висновок, що оптова та роздрібна торгівля займає найбільшу питому вагу в структурі галузей економіки серед середніх підприємств – 55%, що пов'язано з тим, що торгівля є

одним із найдоступніших та найбільш поширених секторів економіки, належать до галузей, які активно працюють на ринку протягом багатьох років.

Також варто підкреслити важливість сектору інформаційних комунікацій і технологій, в якому працює значна кількість невеликих компаній. Ця галузь знаходиться в стані постійного розвитку та змін, тому її потенціал зростання та розвитку великий.

Проте попит на малі та середні підприємства, цифровізація та фінансова підтримка з боку уряду зменшили перешкоди та ризики для бізнес-сектору впровадження нових технологій та стимулювали створення нових суб'єктів господарювання.

Але сьогодні в Україні досить важко розраховувати на державну підтримку бізнесу. Тому особливого значення набуває пошук альтернативних джерел фінансового забезпечення діяльності компаній, власні кошти яких зазвичай досить обмежені. По-перше, банківська система має стати важливим економічним інструментом для активізації бізнесу. Так як банківські установи досить добре вміють маневрувати та генерувати потужні грошові потоки, що дозволяє їм задовольняти мобільні потреби компаній у кредитах, які є джерелом економічного потенціалу.

2.2. Аналіз застосування фінансово-кредитних важелів банківських установ для стимулювання розвитку малого бізнесу

Особливістю фінансово-кредитних ресурсів для малого та середнього бізнесу є те, що вони є дорогими та короткостроковими. Крім того, кредитна підтримка малого бізнесу є малоприбутковою і дуже ризикованою формою обслуговування для банку. Основною проблемою є неналежні кредитні відносини між банками та малими та середніми компаніями.

Проведемо аналіз банківського кредитування малого та середнього бізнесу в Україні та оцінимо фактори, які стримують подальший розвиток цього сектору (табл. 2.3) [13].

Таблиця 2.3

Кредити, надані депозитними корпораціями суб'єктам малого та середнього бізнесу за строками погашення за 2018 – 2022 роки, млн. грн [2]

Рік	Суб'єкти середнього підприємництва				Суб'єкти малого підприємництва			
	Усього	У тому числі			Усього	У тому числі		
		До 1 року	Від 1 до 5 років	Більше 5 років		До 1 року	Від 1 до 5 років	Більше 5 років
2018	212 490	102 686	67 781	42 023	94 485	39 345	30 189	24 951
2019	184 783	79 146	64 157	41 481	73 807	27 423	27 169	19 215
2020	213 960	110 498	65 100	38 362	70 135	24 901	24 929	20 305
2021	213 231	125 381	57 301	30 549	86 517	36 027	34 710	15 780
2022	208 200	118 811	56 287	33 102	81 767	32 022	34 123	15 621

Аналізуючи наведені дані, ми виявили нерівномірність тенденцій щодо обсягів наданих банками кредитів за період 2018-2022 років. Наприклад, у 2018 році обсяг кредитів, наданих суб'єктам малого бізнесу, становив 94485 мільйона гривень, що більш ніж удвічі перевищує обсяг банківських кредитів середньому бізнесу. Також зазначимо, що у 2018 році переважала частка короткострокових кредитів. Проте протягом 2019 року ситуація змінюється і фінансова підтримка бізнесу з боку банків зменшується, оскільки обсяг кредитних ресурсів у 2019 році скоротився, а довгострокові кредити для малого бізнесу досягають найнижчої вартості.

Також відзначимо, що на кінець 2022 року обсяг кредитів, наданих середньому бізнесу, склав 208 200 млн. грн, що у понад 2,5 рази перевищує обсяг кредитів малому бізнесу. Така ситуація пояснюється, насамперед, зростанням інфляції, коливаннями курсу національної валюти та падінням ВВП, що спричинило невпевненість банків, які не виявляли готовності надавати кредити підприємствам, щоб не бути підданими ризикам того, що кошти не будуть повернуті.

Варто зазначити, що протягом усього цього періоду спостерігається низький рівень довгострокових банківських кредитів. Така ситуація

пояснюється тим, що банківські установи, які надають довгострокові кредити, несуть більший ризик, ніж компанії. Крім того, протягом цього періоду спостерігається значна частка обсягів короткострокових кредитів, тобто можна стверджувати, що короткострокові банківські кредити були більш привабливими, оскільки в більшості випадків такі кредити мають нижчу відсоткову ставку та використовуються підприємствами для поповнення обігових коштів.

У сучасному високоінтегрованому економічному середовищі банківське кредитування в іноземній валюті є важливою частиною міжнародного використання валют. Крім того, таке кредитування є поширеною практикою в країнах Східної Європи. Це можна пояснити насамперед тим, що головна перевага полягає в тісному зв'язку з Єврозоною.

Крім того, у банківській системі більшості країн домінують акції кредитних організацій з іноземним капіталом, які отримують фінансово-кредитні ресурси від материнських банків і мають вихід на міжнародні ринки.

Для банківських установ така ситуація дозволяє покращити ліквідність та забезпечити вимоги до достатності капіталу.

Тому аналіз кредитів, наданих банками компаніям у національній та іноземній валютах, є актуальним питанням (рис. 2.3).

Аналізуючи валютну динаміку депозитних компаній малого та середнього підприємництва (рис. 2.3), зазначимо, що за період 2018-2022 років переважає частка кредитів у національній валюті. Так, у 2022 році суб'єкти малого підприємництва отримали найбільшу фінансово-кредитну підтримку в національній валюті на суму 59 007 млн. грн, що є позитивним показником для економіки.

Більшість кредитів у національній валюті пояснюється нестабільним курсом місцевої валюти та зростанням вартості іноземної валюти, що, у свою чергу, спричинило значний валютний ризик для компаній.

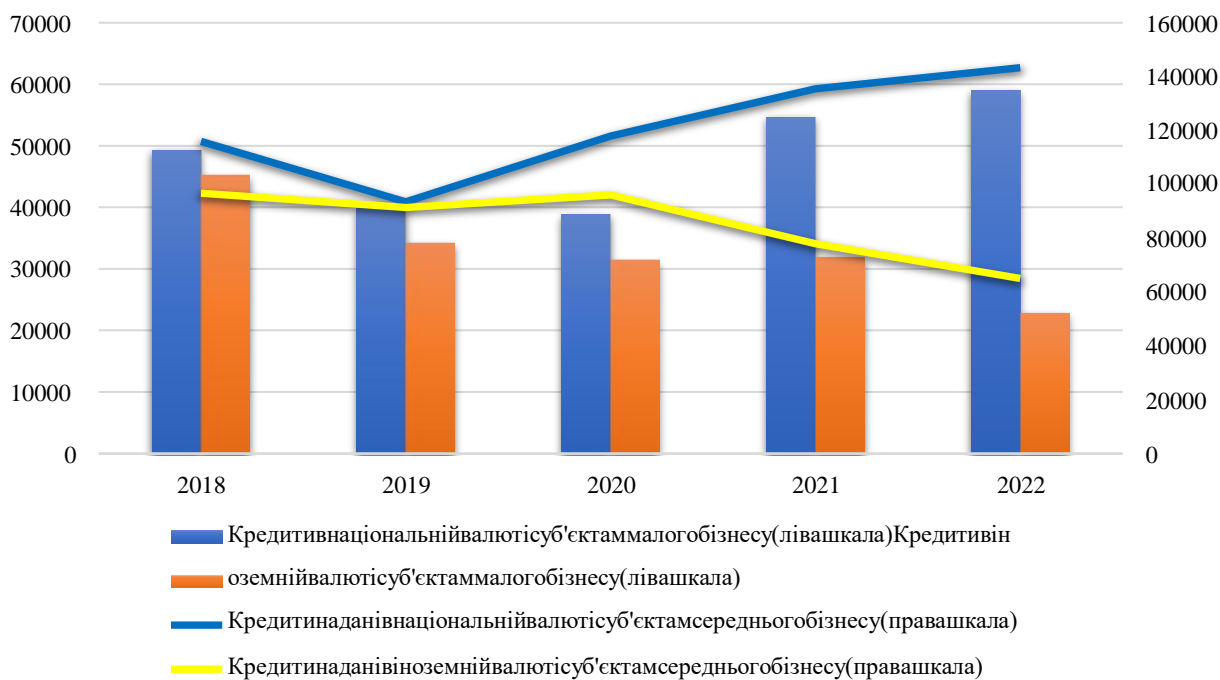

Рис. 2.3. Динаміка кредитів за видами валют, наданих депозитними корпораціями суб'єктам малого та середнього бізнесу за 2018–2022 роки, млн. грн [2]

Що стосується компаній середнього розміру, ми виявили, що вони також отримали найбільшу суму кредиту в національній валюті у 2022 році. Також зазначимо, що найменший обсяг кредитів у 2019-2020 роках отримав малий та середній бізнес, що можна пояснити безпрецедентною економічною невизначеністю не лише на українському фінансовому ринку, а й у всьому світі.

Крім того, за 2018-2022 роки спостерігається тенденція до зменшення обсягів кредитів в іноземній валюті, що є наслідком зміни нормативно-правового середовища, тобто Уряд України та Національний банк України реалізували політику стимулювання кредитування в національній валюті.

Крім того, під впливом фінансової кризи та значних коливань курсу гривні багато суб'єктів малого та середнього бізнесу почали відчувати труднощі, оскільки зросла вартість зобов'язань у валюті. Щоб уникнути цього ризику, більшість компаній віддають перевагу кредитам у українській валюті.

Процентні ставки в місцевій та іноземній валютах також є важливим

важелем для розвитку банківського кредитування компаній. Тому необхідно провести аналіз і з'ясувати стан процентної політики банків (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Динаміка процентних ставок за новими кредитами суб'єктам малого та середнього бізнесу депозитних корпорацій за 2018 – 2022 роки, % [13]

Рік	Суб'єкти середнього підприємництва		Суб'єкти малого підприємництва	
	Національна валюти	Іноземна валюта	Національна валюта	Іноземна валюти
2018	18,2	7,5	19,5	7,2
2019	19,0	7,1	20,0	6,8
2020	13,7	5,7	16,6	6,9
2021	11,3	5,3	13,9	6,0
2022	19,3	6,5	19,3	6,2

Аналізуючи процентну ставку за кредитами у 2018-2022 роках, зазначимо, що у 2018 році спостерігалися досить високі процентні ставки, що пов'язано з досить складною макроекономічною ситуацією. Варто також зазначити, що в розвинених країнах відсотки за кредитними продуктами для малого та середнього бізнесу значно нижчі. Крім того, існує багато державних програм стимулювання кредитування бізнесу, які дозволяють отримати фінансування за пільговими відсотками.

Але в наступні роки ситуація змінюється і наприкінці 2021 року ставки за кредитами в іноземній та місцевій валютах є найнижчими. Наприклад, вартість кредитних ресурсів середніх підприємств становила 11,3% у національній валюті та 5,3% в іноземній валюті.

Проте для малого бізнесу процентна ставка була дещо вищою і становила 13,9% у національній валюті та 6% в іноземній валюті. Така ситуація свідчить про те, що малий бізнес ризикованіший за середній, до того ж банкам важко оцінити реальний фінансовий стан позичальників.

Та все ж останнім часом банківські установи досить активно кредитують малий бізнес, адже це дає можливість розширити кредитний портфель.

Однак слід зазначити, що кожна галузь має свої особливості та специфіку, які вимагають ретельного вибору кредитних продуктів. Тому необхідно оцінити основні кредитні продукти провідних банків для українського корпоративного

сектору (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Програми кредитування в українській банках суб'єктів малого та середнього бізнесу станом на початок 2023 року [2]

Банк	Максимальна сума кредиту	Відсоткова ставка за кредитом	Додаткова комісія	Застава по кредиту	Термін кредитування
ОТР	Від 1 млн. грн. до 15 млн. грн.	від 10% до 16% річних у USD	Визначається індивідуально	Нерухомість, транспорт, обладнання	До 36 місяців
Приватбанк	Від 50 000 тис. грн. до 1 млн. грн.	від 18,25 річних у грн.	0,25 % + 0,5 % від суми кредиту	Нерухомість, транспорт, обладнання	До 12 місяців
Сенс Банк	До 100 млн. грн.	від 30,5 % до 42,9 % у грн.	0,9 % від суми кредиту	Нерухомість, транспорт, обладнання	До 36 місяців
Кредобанк	до 420% від середньомісячного доходу	Від 18,9% річних у гривні	–	Ліквідне рухоме чи нерухоме майно	До 24 місяців
ТАС24 Бізнес	200 000 грн – 5 млн грн	від 27,18%–35,38% у гривні	–	Нерухомість чи транспорт	До 10 років
Ощадбанк	Визначається індивідуально	від 25,2%–43,2% річних	Від 0,25 %	Нерухоме та рухоме майно, майнові права, порука	До 36 місяців
Укрсиббанк	Визначається індивідуально	від 23% річних у гривні	1 % від суми кредиту	Ліквідне майно, майнові права, порука	До 10 років

Аналіз програм кредитування малого та середнього бізнесу в українських банках на початок 2023 року показує, що доступні різноманітні пропозиції для підтримки фінансових потреб компаній.

Оскільки кожна банківська установа має свої умови та вимоги, вибір відповідного кредитного продукту має здійснюватися з урахуванням потреб та можливостей підприємця. Тому, якщо компанія працює у сфері виробництва та промисловості, треба звернути увагу на кредитні програми, які пропонують більш тривалий термін кредитування та великі суми кредиту, що дозволяють капіталовкладення у виробництво.

Хорошим варіантом для кредитування є продукти від Укрсиббанку та банку ТАС24 Бізнес, які зацікавлені у довгостроковій співпраці.

Досить велика частка середніх компаній працює у сфері сільського господарства, тому кредитні продукти Сенса Банку, Приватбанку, ОТП Банку можуть бути хорошим варіантом для них, оскільки вони пропонують великий обсяг кредитів, який може покрити необхідні витрати на закупівлю та вдосконалення необхідної техніки для розвитку аграрного сектору

Якщо компанії працюють у сфері торгівлі чи надання послуг, краще віддавати перевагу кредитним програмам банків, які пропонують процентні ставки за кредитами в гривні, оскільки в цьому випадку немає необхідності переводити кошти з гривні на інший валютний переказ, що може призвести до додаткових витрат на конвертацію валюти.

На тлі нинішньої складної ситуації в нашій державі, де економічна ситуація погіршується внаслідок військових дій, одним із ключових показників, який потребує уваги, є рівень непрацюючих кредитів.

Оцінка цього рівня є важливою для виявлення можливих загроз для банківського сектору та розробки ефективних стратегій зниження кредитного ризику, які сприятимуть більшому надходженню фінансово-кредитних ресурсів на підприємства (рис. 2.4).

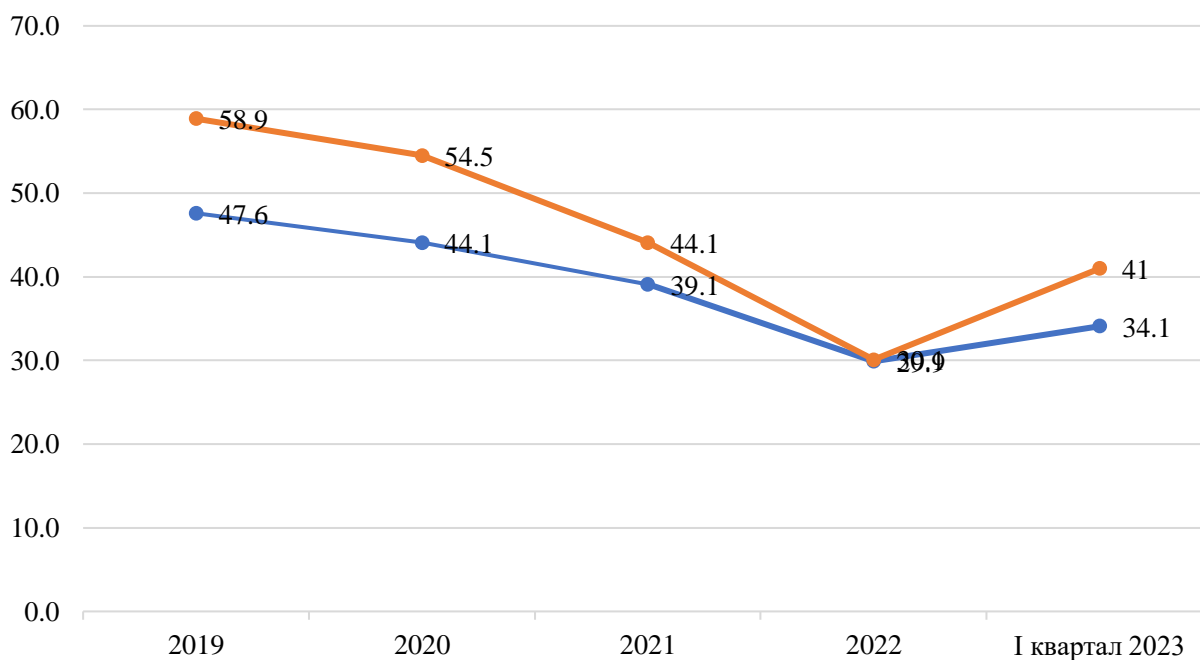

Рис.2.4. Питома вага непрацюючих кредитів в національній та іноземних валютах банків України, у % [2]

Аналізуючи наведені дані, зазначаємо, що за період 2019-2022 років спостерігається значна частота проблемних кредитів, що є негативним для банківських установ, але завдяки державній підтримці кредитування у вигляді різноманітних програм підтримки, кількість проблемних кредитів зростає, поступово зменшується, оскільки після відновлення фінансового ринку ситуація в корпоративному секторі покращилася, що дало змогу зміцнити їхню фінансову стабільність і здатність запозичувати та легко повертати кредитні кошти.

Особливу увагу слід звернути на рівень непрацюючих кредитів наприкінці 2022 року та на початку 2023 року, оскільки початок широкомасштабних військових дій в обох країнах досить швидко супроводжується зростанням рівня непрацюючих кредитів та іноземні валюти. Ця негативна ситуація склалася через те, що багато позичальників втратили майно та бізнес, що ускладнило роботу банків.

Тому для забезпечення кредитування підприємств Національний банк вжив певних заходів, зокрема:

- можливість для банківських установ не оголошувати дефолт за непогашеними кредитами, довгострокова реструктуризація яких призводить до зменшення теперішньої вартості майбутніх грошових потоків більш ніж на 10%;
- тимчасова дія ознак високого кредитного ризику, визначення якого базується на фінансових результатах та борговому навантаженні позичальників;
- збільшення обсягу кредитів корпоративному сектору на 5 млнгрн до 20 млнгрн, оцінку яких банк може здійснювати на груповій основі;
- збільшення левериджу активів позичальника з 0,1% до 0,2% від основного капіталу банку, який він може оцінити за допомогою спрощеного підходу.

Однак сьогоденне фінансове середовище в нашій країні, як і у високорозвинених країнах, характеризується постійним тиском з боку регуляторів і недостатньо якісним механізмом кредитування корпоративного

сектору банками. Для того, щоб кредитні кошти для малого та середнього підприємництва стали драйвером зростання, постає питання розробки перспективних напрямів розвитку банківського кредитування підприємств.

Підсумовуючи, український ринок кредитування для малого та середнього бізнесу є різноманітним і представлений пропозиціями від провідних банків, що створює можливості для підприємців у різних секторах економіки. Тому, незважаючи на кризову ситуацію, спричинену війною, та недосконалу практику кредитних відносин останніх років, сектор малого та середнього бізнесу все ще має можливість знайти оптимальний фінансовий інструмент для вирішення та задоволення своїх потреб.

2.3. Аналіз державної програм «Доступні кредити 5-7-9 %» як інструмент взаємодії малого бізнесу, фінансового сектору та держави

Також важливо зазначити, що наприкінці 2019 та на початку 2020 року компанії зіткнулися з великими проблемами через карантинні обмеження. Були помітні падіння продажів, труднощі з пошуком нових працівників, зниження попиту на зовнішніх ринках і погіршення умов отримання фінансових ресурсів. Усі ці негативні моменти зумовили необхідність створення інструментів державної підтримки, які могли б відродити бізнес. Одним із таких інструментів стала державна програма «Доступні кредити 5-7-9%», яка була спрямована на створення сприятливих умов для кредитування, особливо малого та середнього бізнесу.

Ця програма державної підтримки є хорошим механізмом здешевлення кредитних ресурсів для компаній. Спочатку ця програма була розрахована на інвестиційні кредити, в тому числі на розвиток нових стартапів.

Однак у зв'язку з пандемією коронавірусу та запровадженням карантинних заходів Кабінет Міністрів України вніс суттєві зміни до умов програми та розширив перелік напрямків використання кредитних коштів. А головними перевагами такої підтримки є відносно низькі процентні ставки,

тривалий термін кредитування, прості та зрозумілі вимоги до позичальників та можливість отримати кредитні кошти для новоствореного бізнесу.

Варто зазначити, що запровадження програми «5-7-9% Доступні кредити» позитивно вплинуло на покращення бізнес-середовища в країні, відновлення споживчого та інвестиційного попиту, збільшення обсягів кредитування, провідні банківські установи активно почали сприяти розвитку компаній у складний час пандемії.

Проте з початком тотальної війни банківський і корпоративний сектори суттєво скоротили свої операції, що стало чи не наслідком колапсу економічного середовища, а значним резервом державної ресурсної бази та підтримкою західних країн-партнерів дозволило досягти незначного збільшення обсягів кредитування корпоративного сектору.

Це підтверджують показники кількості укладених кредитних договорів та загального обсягу кредитів, виданих основними банківськими установами на фінансовому ринку України на початок 2023 року (рис. 2.4).

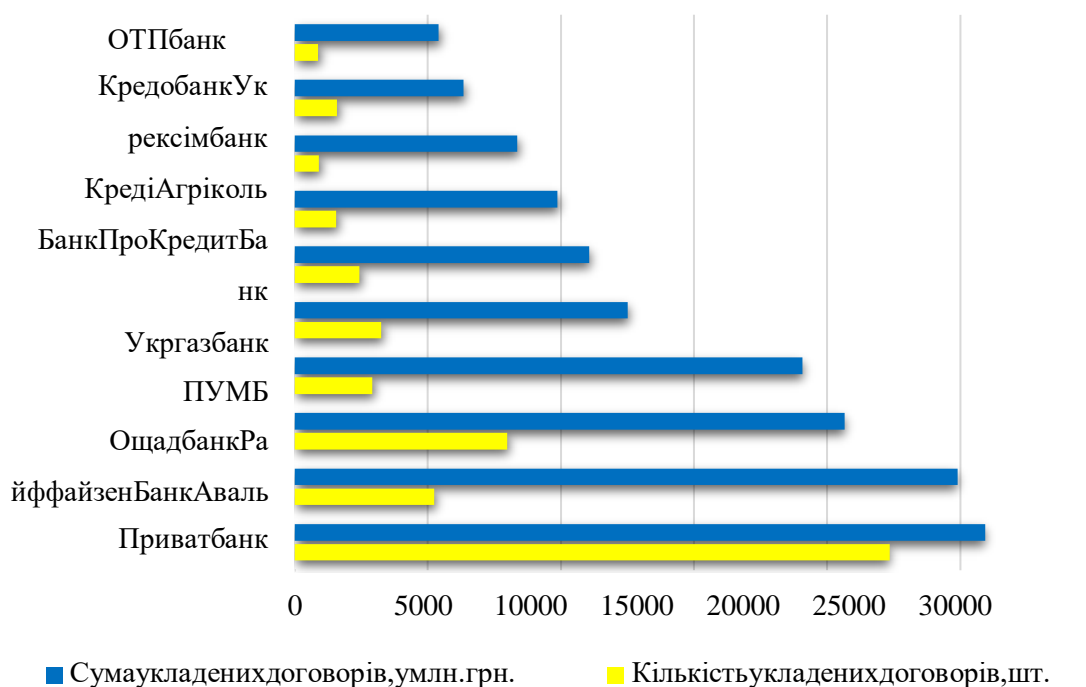

Рис.2.4.Склад топ 10 банків за кількістю та сумою укладених договорів в межах державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» на початок 2023 року [14]

Аналізуючи рис. 2.4, можна зробити висновок, що Приватбанк є лідером за кількістю укладених договорів та їх обсягом, а саме 22353 кредитних договорів на 25943 млн грн.

Райффайзен Банк Аваль та Ощадбанк також мають значну кількість укладених договорів та високу загальну суму, що свідчить про їх активну участь у цій програмі.

Варто також зазначити, що така активність укладених договорів та їх обсяг є свідченням виходу малого та середнього бізнесу з тіньового сектору, оскільки, отримуючи наявні фінансово-кредитні ресурси, компанії мають значно більше можливостей отримати бажану економічну впливати на їх діяльність.

Крім того, банківські установи зацікавлені в кредитуванні малого бізнесу, оскільки це дає змогу отримати вигоду від формування великого портфеля кредитів малому бізнесу. Тобто портфель, що складається з кредитів малим і середнім підприємствам, характеризується низькими та контрольованими ризиками порівняно з кількома великими кредитами, які можуть мати більший ризик.

Тому такий спосіб кредитування корпоративного сектору має стати одним із напрямів розвитку інвестиційної діяльності та підвищення прибутковості активних операцій банківського сектору.

Варто зазначити, що державна програма «Доступні кредити 5-7-9%» базувалася на моделі реалізації Програми інвестиційної підтримки МСП Німецько-Українського Фонду, яка фінансується за рахунок позики федерального уряду через KfW (німецький державний банк, який фінансував програми розвитку від імені федерального уряду) та інструмент хеджування ЄС у поєднанні з механізмом компенсації відсотків від муніципалітетів, а також механізм ескроу-рахунку, запозичений з іншої програми Фонду підтримки підприємництва Східна Україна.

Зазначимо, що даний механізм кредитної підтримки орієнтований на фінансування компаній, які працюють у найсильніших галузях економіки

України. Його можна переглянути більш детально на рис.2.5.

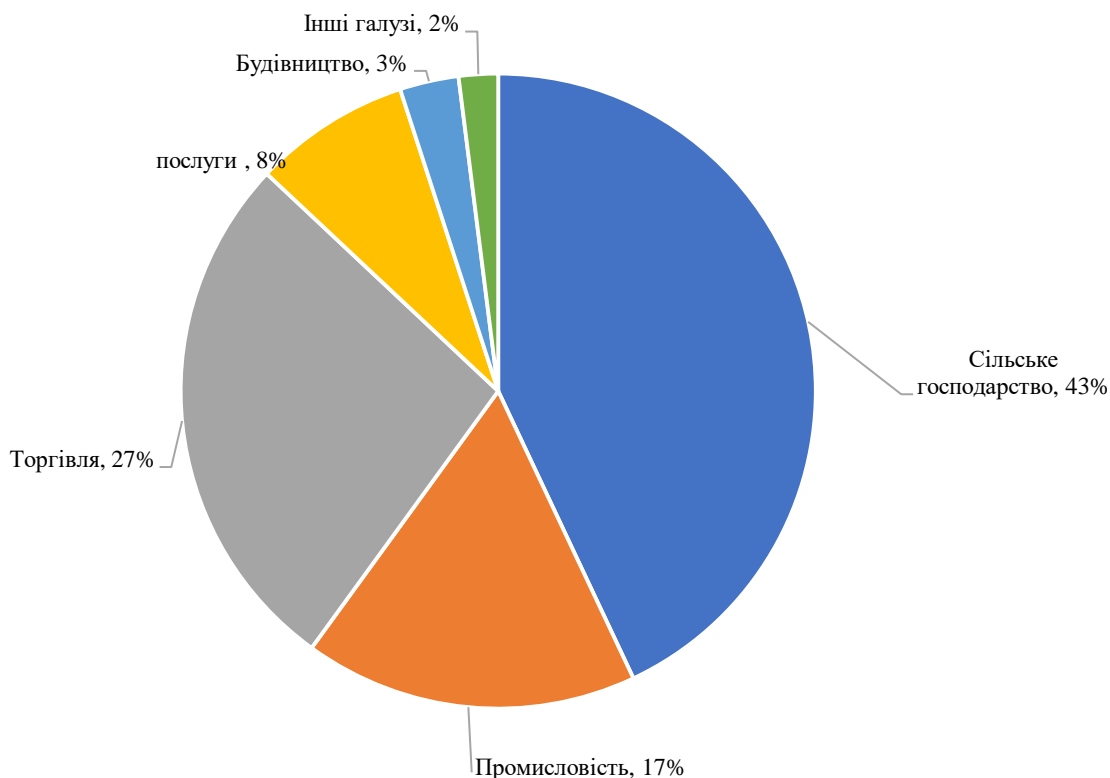

Рис. 2.5. Структура кредитних договорів державної програми «Доступні кредити 5-7-9» з суб'єктами малого та середнього бізнесу за видами економічної діяльності, на кінець 2022 року [3]

Аналізуючи кредитні договори МСП за галузями економіки за програмою «Доступні кредити 5-7-9%», можна побачити, що найбільша частка отриманих кредитів припадає на сільське господарство, а саме 44% від загальної кількості укладених договорів.

Друге місце посідає комерційний сектор із структурною часткою 27%, а промисловість, послуги, будівництво та інші сектори становлять 17%, 8%, 3% та 2% відповідно.

Виходячи з наведених даних, можна зробити висновок, що програма державного кредитування спрямована на підтримку та розвиток різних галузей економіки, зокрема, на підтримку сільського господарства, торгівлі та промисловості.

Великий обсяг кредитування сільського господарства пов'язаний з

необхідністю фінансування фермерських господарств і розвитку аграрного сектора. Значну підтримку отримала також торгівля, оскільки торговельні підприємства займають значну частку роздрібного ринку і потребують кредитних ресурсів для розширення своєї діяльності.

Завдяки державній підтримці підприємства змогли зберегти свою діяльність у кризовий період та покращити фінансові показники.

Зауважимо, що найбільший обсяг кредитів отримав малий бізнес, який стимулює інноваційні процеси та забезпечує розвиток різних галузей економіки. Частка напрямків бізнесу в загальному кредитному портфелі показана в рамках державної програми «Доступні кредити 5-7-9» на рис.2.6.

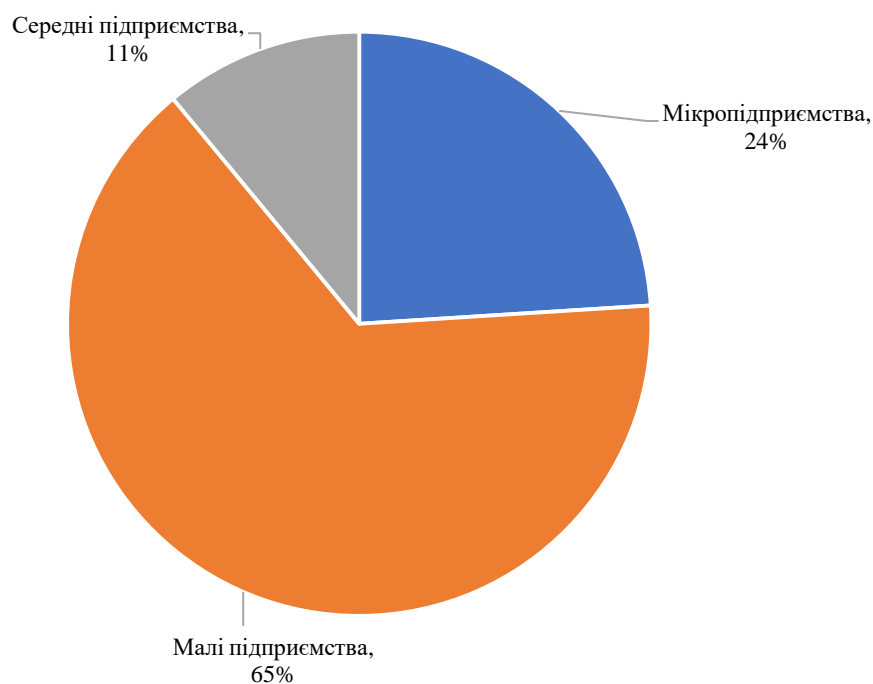

Рис. 2.6. Структура сегментів у загальному кредитному портфелі за державною програмою «Доступні кредити 5-7-9»[3]

Також варто зазначити, що державна програма розвитку економіки зосереджена переважно на кредитуванні агрокомпаній, оскільки обсяг кредитів агросектору у 2022 році склав 19 653,81 млн.грн, що значно перевищує обсяг кредитів інших складових (рис. 2.7).

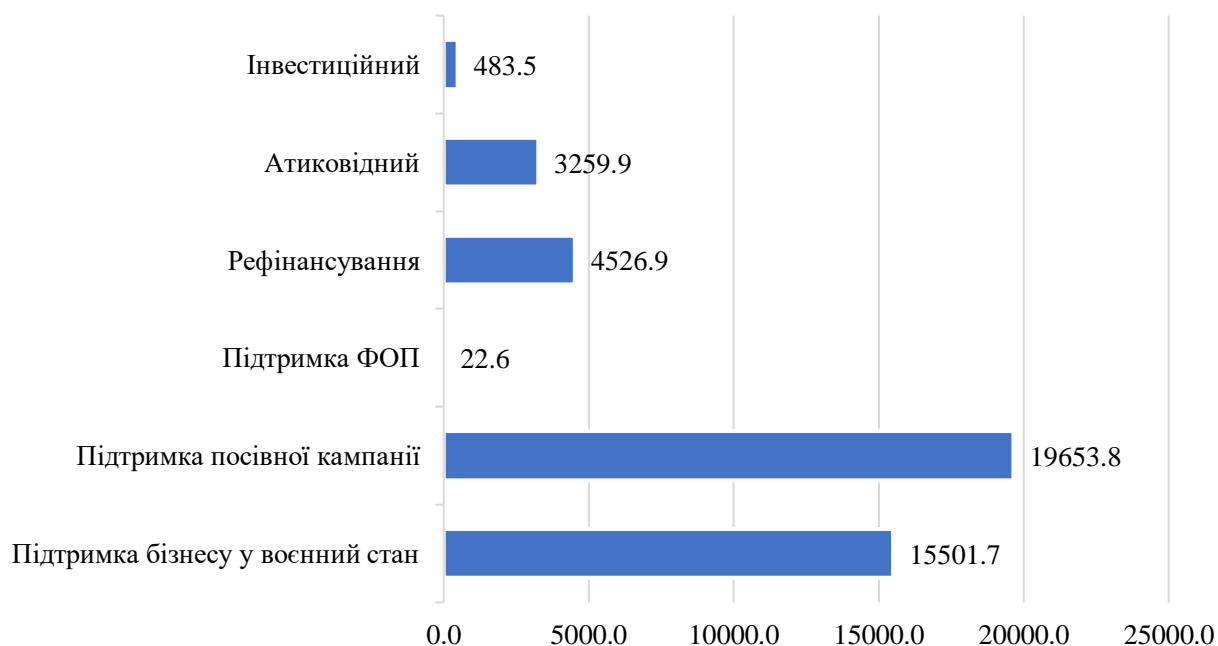

Рис. 2.7. Укладені договори за складовими програми «Доступні кредити 5-7-9», у млн. грн, станом на кінець 2022 року [3]

Крім того, слід зазначити, що після введення воєнного стану в Україні програма стала єдиним інструментом на ринку банківського кредитування, а також двигуном підтримки стабільності банківської системи в Україні та підтримки всіх сегментів бізнесу в банки. Адже сума підтримки малого та середнього бізнесу у 2022 році склала 15 501,7 млн. грн, що є позитивним, оскільки допомогло компаніям адаптуватися до воєнного стану.

Можна зробити висновок, що, незважаючи на різноманітні ризики, банківські установи зацікавлені у наданні кредитної підтримки малому та середньому бізнесу, про що свідчать привабливі відсоткові ставки останніх років, доступність різноманітних кредитних продуктів та програм фінансування бізнесу. Крім того, банківський сектор часто використовує відкриті кредитні лінії міжнародних організацій для реалізації програм кредитування бізнесу та створення сприятливих умов для його ефективної діяльності.

Тому важливими шляхами покращення кредитування підприємств мають стати різноманітні державні програми, які також потребують удосконалення та

вирішення певних завдань, зокрема підвищення якості бізнес-середовища, покращення інформаційного забезпечення та кредитної складової. Розвиток інфраструктури та системи гарантування та розвиток кредитних спілок.

Варто зазначити, що реалізація дієвого механізму реалізації державної політики підтримки малого та середнього бізнесу потребує творчого підходу та використання досвіду розвинених країн, які пройшли складний шлях і змогли побудувати надійний ринок. економіка. Наприклад, завоювання ринку послуг факторингу, лізингу та форфейтингу має стати одним із найперспективніших шляхів вирішення проблеми банківського кредитування малого та середнього бізнесу.

Крім того, варто використовувати програми міжнародних кредитних організацій, які сприяють розвитку краудфандингу та краудлендінгу. Враховуючи ризикованість банку при кредитуванні малого та середнього бізнесу та те, що дана категорія позичальників характеризується недостатньою ліквідністю застави, доцільно спочатку використовувати факторингові операції. Якщо говорити про форфейтинг, то основна перевага цього виду кредитування полягає в тому, що процентна ставка залишається незмінною протягом усього періоду фінансування, незалежно від процентних ставок на ринку капіталу [5].

Особливою формою кредитування може бути також фінансовий лізинг, який сприяє розвитку малих і середніх промислових компаній, а також дуже близький до довгострокового кредитування. Таким чином, використання запропонованих видів банківського кредитування дозволить пожвавити бізнес і збільшити доходи банківського сектору. Важливим інструментом кредитування малого та середнього бізнесу має стати кредитна політика банківських установ, спрямована на потреби суб'єктів господарювання цієї категорії. Важливо встановлювати нижчі процентні ставки та враховувати, щоб сума кредиту не перевищувала власних коштів позичальника. А для того, щоб потенційний позичальник отримав кредитні кошти, фахівці банку з кредитного відділу повинні за допомогою економіко-математичних моделей визначити оптимальну процентну ставку за кредитом. Це в свою чергу дає змогу безперешкодно

кредитувати малий та середній бізнес. Таким чином, банк повинен бути справедливим до своїх клієнтів, а ділові інтереси повинні бути основою банківського кредитування.

Крім того, з метою активізації банківського кредитування малого та середнього бізнесу необхідно переглянути діючу методику оцінки фінансового стану позичальників та усунути недоліки. Але, як показує світовий досвід, важливим напрямком підвищення ефективності методики оцінки фінансового стану позичальника при кредитуванні суб'єктів малого підприємництва є аналіз грошових потоків, який ґрунтується на порівнянні надходжень і відтоків коштів позичальника за певний період. Тому для того, щоб визначити коливання, варто створити прогноз грошових потоків на період, протягом якого буде використано кредит.

Висновок до розділу 2

Рівень фінансово-кредитної підтримки компаній в останні роки недостатній для створення сприятливого економічного середовища. Також знижується інтерес банків до кредитування малого бізнесу. Проте відбуваються і позитивні зміни, розробляються нові методи кредитування компаній. Крім того, на ринку фінансового послуху є багато кредитних установ, які орієнтуються виключно на малий і середній бізнес. Тому для подальшого розвитку бізнесу та банківського кредитування необхідно брати кредити та використовувати досвід за кордоном.

У рамках аналізу встановлено, що організація банківського кредитування малого та середнього бізнесу має свої особливості порівняно з великими корпораціями чи фінансовими установами. Це вимагає більш гнучкого та індивідуального підходу, який враховує специфічні потреби та обмеження, характерні для цього сектора економіки. Такий підхід до організації банківського кредитування малого та середнього бізнесу сприяє залученню нових інвестицій та підтримці інноваційних проектів, які сприяють створенню

нових робочих місць та економічної вигоди.

При аналізі статистичних даних щодо ринку кредитних послуг для корпоративного сектору виявлено досить нестабільний розвиток обсягів кредитування суб'єктів малого та середнього бізнесу. Зазначена динаміка свідчить про економічну нестабільність в країні та наявність перешкод, які ускладнюють доступ компаній до необхідного фінансування.

Одним із основних факторів нестабільності обсягів кредитування є досить нестабільний курс національної валюти та зниження рівня ВВП, що призводить до небажання банків активно видавати кредити. Дослідження також виявило, що кредитування відбувається як у національній, так і в іноземній валютах. Кредити, надані в національній валюті, мають велике значення, оскільки їх обсяг протягом усього періоду значно перевищує обсяг кредитів в іноземній валюті, що сприяє стабілізації фінансової системи та мінімізації валютних ризиків.

У ході роботи було проаналізовано інструмент відновлення бізнесу, а саме програму державної підтримки «Доступні кредити 5-7-9%», яка спрямована на сприяння розвитку малого та середнього підприємництва шляхом надання доступу до малого вартість кредитних ресурсів. Основною ідеєю програми є надання компаніям кредитів під низькі відсотки, що допоможе зменшити фінансове навантаження на компанії та створити умови для їх стабільного зростання та розвитку. Крім того, за роки існування цієї державної програми було розширено перелік цілей використання кредитних коштів. А це, у свою чергу, відкриває великі можливості для малого та середнього бізнесу в різних галузях економіки, які прагнуть до розвитку, підвищення ефективності та створення конкурентних переваг.

РОЗДІЛ 3.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ МАЛОГО БІЗНЕСУ І ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО СЕКТОРУ

3.1. Проблеми державної та міжнародної підтримки малого бізнесу в Україні

Державна підтримка фінансування малого бізнесу виступає ключовим інструментом для стимулювання його розвитку. Це важлива ініціатива, спрямована на забезпечення необхідних фінансових ресурсів для підтримки малих підприємств. Державні програми, такі як гранти та кредити на пільгових умовах, створюють сприятливий фінансовий клімат для малих підприємств, сприяючи їхньому старту, росту та інноваційному розвитку. Ці заходи допомагають зменшити фінансові бар'єри та стимулюють підприємництво, що в свою чергу сприяє економічному піднесенню країни.

Державна підтримка фінансування малого бізнесу є важливим інструментом для стимулювання розвитку малого підприємництва. Вона може бути спрямована на:

– Збільшення доступу до фінансування для малого бізнесу. Це може бути досягнуто за рахунок надання субсидій, гарантій по кредитах, а також створення спеціалізованих фінансових установ, які надають послуги для малого бізнесу.

– Зменшення витрат малого бізнесу на фінансування. Це може бути досягнуто за рахунок надання пільгових процентних ставок, зниження вимог до забезпечення по кредитах та спрощення процедур кредитування.

– Стимулювання інновацій у сфері фінансування малого бізнесу. Це може бути досягнуто за рахунок підтримки фінтех-індустрії та надання грантів на розробку нових фінансових продуктів та послуг для малого бізнесу.

Державна підтримка фінансування малого бізнесу може здійснюватися у

різних формах, зокрема:

–Субсидії - це безповоротна фінансова допомога, яка надається малим підприємствам на безоплатній основі. Субсидії можуть надаватися на різні цілі, зокрема, на придбання обладнання, створення робочих місць, участь у виставках та ярмарках тощо.

–Гарантії по кредитах - це зобов'язання держави відшкодувати банку частину кредиту, якщо малий бізнес не зможе його погасити. Гарантії по кредитах можуть допомогти малим підприємствам отримати кредити на більш вигідних умовах.

–Фінансування спеціалізованих фінансових установ - це надання коштів державними органами спеціалізованим фінансовим установам, які надають послуги для малого бізнесу. Це може допомогти цим установам знизити витрати та надавати більш доступні послуги для малого бізнесу.

–Пільги по кредитах - це зниження процентних ставок, зменшення вимог до забезпечення по кредитах та спрощення процедур кредитування. Пільги по кредитах можуть зробити кредити для малого бізнесу більш доступними та привабливими.

–Стимулювання інновацій у сфері фінансування малого бізнесу - це надання грантів на розробку нових фінансових продуктів та послуг для малого бізнесу. Це може допомогти запровадити нові технології та інновації у сфері фінансування малого бізнесу.

В Україні державна підтримка фінансування малого бізнесу здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, а також за рахунок коштів міжнародних організацій. Основні програми державної підтримки фінансування малого бізнесу в Україні включають:

–Програма субсидування процентних ставок по кредитах для малого бізнесу - ця програма спрямована на зниження вартості кредитів для малого бізнесу.

–Програма "Доступні кредити 5-7-9%" - ця програма спрямована на надання малим підприємствам кредитів на пільгових умовах.

–Програма "Фонд гарантування позик для малого бізнесу" - ця програма спрямована на надання гарантій по кредитах для малого бізнесу.

–Програма "Фінансова підтримка малого та середнього підприємництва" - ця програма спрямована на надання грантів на розвиток малого та середнього підприємництва.

Міжнародні програми підтримки підприємництва в Україні спрямовані на сприяння розвитку малого і середнього підприємництва в Україні шляхом надання підприємцям доступу до фінансових ресурсів, консультаційної та освітньої підтримки. Основними видами міжнародних програм підтримки підприємництва згідно табл. 3.1 виділяють:

Таблиця 3.1

Види основних міжнародних програм підтримки підприємництва в Україні

Назва програми	Здійснюється за підтримки
«Конкурентоспроможна економіка України»	Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) за підтримки уряду США
"Власна справа"	Міністерство економіки України, Світовий банк
"EU4Business: підтримка підприємництва та торгівлі"	Європейський союз
"Просування підприємництва та малого бізнесу в Україні"	Європейський банк реконструкції та розвитку

Програма «Підтримка підприємництва в Україні» - це програма Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) за підтримки уряду США, спрямована на допомогу українським підприємцям розвивати свій бізнес, підвищувати конкурентоспроможність залучення іноземних інвестицій розвитку торгівлі та створення робочих місць.

У рамках програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» підприємці можуть отримати такі види підтримки:

- Фінансову підтримку у вигляді грантів, кредитів та гарантій позик.
- Консультаційну підтримку з питань створення та розвитку бізнесу.

– Освітню підтримку у вигляді навчальних заходів та програм.

Програма реалізується через співпрацю USAID з українськими державними органами, неурядовими організаціями та міжнародними партнерами за рахунок коштів бюджету США.

Завдяки Програмі «Підтримка підприємництва в Україні» відбувся значний вплив на розвиток підприємництва в Україні, а саме:

– Підвищився доступ українських підприємців до фінансових ресурсів.
– Створилися нові можливості для розвитку підприємництва в сільській місцевості.

– Збільшилася кількість жінок та молоді, які займаються підприємницькою діяльністю.

– Підвищилася конкурентоспроможність українських підприємств.

Програма, що стала справжнім каталізатором розвитку, дарує вражаючі результати. Гранти, виділені в рамках цієї ініціативи, перевищили вражаючу суму в понад 100 мільйонів доларів США. Цей фінансовий внесок дозволив українським підприємцям розкрити свій потенціал, а йому сприяли створенням понад 100 тисяч нових робочих місць.

Надзвичайна активність підприємств, які отримали підтримку в рамках програми, є безперечним свідченням ефективності ініціативи. За її рахунок було здійснено понад 1000 навчальних заходів для українських підприємців, сприяючи розвитку їхніх навичок та знань. Такий взаємозв'язок фінансової підтримки та освіти створює стійкі передумови для процвітання українського бізнес-середовища.

Програма "Власна справа", ініційована Міністерством економіки України та підтримана Світовим банком, є потужним інструментом для сприяння розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. Ця ініціатива визначається своєю місією створення сприятливого економічного середовища для українських підприємців та підтримки їхніх інноваційних ідей та бізнес-проектів.

У межах програми "Власна справа" підприємці отримують можливість

залучити гранти на розвиток та розширення своїх підприємств. Співпраця з Світовим банком надає додатковий фінансовий ресурс та експертну підтримку для успішного впровадження ініціатив.

Основними завданнями програми "Власна справа" є:

- Підвищення доступу українських підприємців до фінансових ресурсів.
- Надання підприємцям консультаційної та освітньої підтримки.
- Створення сприятливого середовища для розвитку підприємництва.

Програма "Власна справа" виявилася надзвичайно ефективною у сприянні розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. Гранти, виділені в рамках цієї програми, перевищили позначку у 1,4 мільярда гривень, що суттєво підтримало українських підприємців. Завдяки цьому ініціативному кроку було створено понад 14 тисяч нових робочих місць, надаючи додаткові можливості для зайнятості та розвитку галузей.

Програма "Власна справа" є важливою складовою державної політики України щодо розвитку малого і середнього підприємництва. Програма допомагає українським підприємцям у створенні та розвитку свого бізнесу, що сприяє економічному розвитку України. Особливостями програми "Власна справа" в 2023 році зосереджені на таких пріоритетах: підтримка розвитку підприємництва в сільській місцевості; розвиток підприємництва серед жінок та молоді; підвищення конкурентоспроможності українських підприємств у сфері високих технологій.

Програма "EU4Business: підтримка підприємництва та торгівлі" – це ініціатива, розроблена з метою активізації розвитку підприємницької діяльності та торгівлі в регіонах, що мають потенціал для стійкого економічного зростання. Започаткована та фінансована Європейським Союзом, ця програма спрямована на підтримку малих, середніх та великих підприємств, а також на стимулювання торговельних ініціатив. Однією з ключових складових "EU4Business" є фінансова допомога та грантова підтримка для підприємств, спрямована на розвиток їхнього бізнесу та підвищення конкурентоспроможності на ринку.

У рамках програми "EU4Business: підтримка підприємництва та торгівлі" підприємці можуть отримати такі види підтримки: фінансову підтримку у вигляді грантів, кредитів та гарантій позик; консультаційну підтримку з питань створення та розвитку бізнесу, освітню підтримку у вигляді навчальних заходів та програм.

У 2023 році програма "EU4Business: підтримка підприємництва та торгівлі" орієнтується на ключові пріоритети, спрямовані на зміцнення підприємництва в Україні:

– Підтримка розвитку підприємництва в сільській місцевості: Програма надає гранти та ресурси українським підприємцям, що діють у сільських районах, зокрема сприяючи створенню нових підприємств та розвитку вже існуючих.

– Розвиток підприємництва серед жінок та молоді: Програма акцентує увагу на створенні бізнес-інфраструктури, такої як бізнес-інкубатори та акселератори, спрямовані на розвиток та підтримку жіночих та молодіжних підприємницьких ініціатив.

– Підвищення конкурентоспроможності українських підприємств у сфері високих технологій: Програма надає фінансову та інфраструктурну підтримку підприємствам, що працюють у галузі високих технологій, сприяючи їхньому розвитку та зростанню на міжнародному ринку.

Всі ці заходи розроблені з метою стимулювання економічного розвитку України, сприяння розширенню підприємницької діяльності та створенню нових робочих місць для підтримки стійкого економічного зростання країни.

Програма "Просування підприємництва та малого бізнесу в Україні" реалізується Європейським банком реконструкції та розвитку. Програма спрямована на сприяння розвитку малого і середнього підприємництва в Україні шляхом надання підприємцям доступу до фінансових ресурсів, консультаційної та освітньої підтримки.

У рамках програми "Просування підприємництва та малого бізнесу в Україні" підприємці можуть отримати такі види підтримки:

- Фінансову підтримку у вигляді грантів, кредитів та гарантій позик.
- Консультаційну підтримку з питань створення та розвитку бізнесу.
- Освітню підтримку у вигляді навчальних заходів та програм.

Окрім цих міжнародних програм, підприємці в Україні можуть отримати підтримку від інших міжнародних організацій, таких як:

- Програма розвитку ООН (ПРООН)
- Глобальний фонд для розвитку підприємництва (GFDE)
- Всесвітній банк
- Міжнародна фінансова корпорація (IFC)
- Міжнародна асоціація розвитку (IDA)

Ці організації пропонують підприємцям широкий спектр програм підтримки, включаючи фінансову підтримку, консультаційну підтримку та освітню підтримку.

Міжнародні програми підтримки підприємництва в Україні відіграють визначальну роль у створенні сприятливого середовища для розвитку бізнесу та економічного зростання. Ці програми є ключовим інструментом у підтримці українських підприємців та сприяють створенню конкурентоспроможного бізнес-середовища. Таким чином, участь в міжнародних програмах підтримки підприємництва є ключовим фактором для створення стійкого та інноваційного економічного середовища в Україні. Ці програми допомагають вирішувати актуальні економічні виклики та сприяють сталому розвитку країни.

Перш за все, міжнародні програми забезпечують фінансову підтримку українським підприємцям, відкриваючи перед ними широкі можливості для розвитку та впровадження інновацій. Надання грантів та фінансових ресурсів стає джерелом імпульсу для створення нових підприємств і розширення існуючих.

Крім того, участь в міжнародних програмах дозволяє створювати потужні бізнес-мережі, сприяючи встановленню партнерств та контактів із світовими компаніями. Це розширює можливості для експорту та імпорту, сприяє обміну досвідом та взаємному збагаченню.

Програми підтримки підприємництва стимулюють впровадження нових технологій та інноваційних підходів, що підвищує конкурентоспроможність українських компаній на світовому ринку.

Державна підтримка фінансування малого бізнесу може мати позитивний вплив на розвиток малого підприємництва. Вона може допомогти малим підприємствам отримати доступ до фінансування, знизити витрати на фінансування та стимулювати інновації.

Однак, державна підтримка фінансування малого бізнесу також може мати негативні наслідки. Наприклад, вона може призвести до непродуктивного використання коштів, а також до створення перешкод для розвитку конкуренції.

Узагальнюючи, міжнародні програми підтримки підприємництва в Україні не лише надають важливу фінансову та технічну допомогу, а й відкривають нові перспективи для сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності країни на світовій арені.

3.2. Вплив сучасних фінансових технологій на малий бізнес та перспективи розвитку взаємодії з фінансово-кредитним розвитком

Фінансові технології в сучасному світі відіграють ключову роль у розвитку малого бізнесу, внесенні інновацій та покращенні фінансового середовища для підприємств. Ці технологічні рішення перетворюють традиційний підхід до фінансів та відкривають нові можливості для підприємництва.

Однією з ключових переваг фінтех є полегшення доступу до фінансових ресурсів для малих підприємств. Інноваційні кредитні рішення, які використовують алгоритми та штучний інтелект, дозволяють підприємствам швидко та ефективно отримувати фінансування. Це робить фінансову підтримку більш доступною для розвитку нових проектів та підтримки існуючих бізнесів.

Фінтех також активно сприяє розширенню електронних платіжних систем та розвитку безготівкових операцій. Мобільні додатки та онлайн-платформи забезпечують миттєвий доступ до фінансів, спрощуючи процеси обліку та оплати. Це особливо важливо для малих бізнесів, які шукають ефективні та зручні способи управління своїми фінансами.

Краудфандинг і краудлеонінг, які також входять в екосистему фінтех, створюють новий шлях для залучення фінансування через участь спільноти. Це відкриває можливості для малих бізнесів реалізувати інноваційні ідеї та здійснювати проекти, які можуть не мати традиційної підтримки великих фінансових установ. Фінтех-компанії пропонують нові форми фінансування для малого бізнесу, які є більш доступними та гнучкими, ніж традиційні банківські кредити. Наприклад, краудфандингові платформи дозволяють малим підприємствам отримувати фінансування від широкого кола інвесторів, включаючи приватних осіб, корпорації та інституційні інвестори. Це може бути особливо корисно для стартапів та малих підприємств, які мають недостатню кредитну історію або не відповідають традиційним критеріям кредитування.

Фінтех-банки також пропонують нові фінансові продукти та послуги, які націлені на малий бізнес. Ці продукти часто є більш доступними та гнучкими, ніж традиційні банківські продукти. Наприклад, фінтех-банки можуть пропонувати нижчі процентні ставки, більш короткі терміни погашення та більш гнучкі умови кредитування.

Фінтех-рішення можуть допомогти малим підприємствам покращити свою фінансову ефективність, а саме зменшивши витрати та підвищивши доходи. Наприклад, аналітика даних може допомогти малим підприємствам отримати кращі уявлення про свої фінансові показники. Це може допомогти їм приймати більш обґрунтовані рішення щодо фінансів, наприклад, щодо ціноутворення, маркетингових витрат та управління запасами.

Автоматизація також може допомогти малим підприємствам покращити свою фінансову ефективність. Наприклад, фінтех-рішення для автоматизації можуть допомогти малим підприємствам автоматизувати рутинні фінансові

завдання, такі як виписка платежів та облік.

Фінтех-рішення можуть допомогти малим підприємствам інвестувати в інновації, які можуть призвести до зростання та підвищення конкурентоспроможності. Наприклад, фінтех-рішення для аналітики даних можуть допомогти малим підприємствам розробляти нові продукти та послуги, які відповідають потребам клієнтів.

Конкретні приклади впливу фінтеху на розвиток малого бізнесу:

– У 2022 році краудфандингові платформи зібрали понад 300 мільярдів доларів США на підтримку малого бізнесу. Це на 20% більше, ніж у 2021 році.

– У 2022 році кількість фінтех-банків, які пропонують продукти та послуги для малого бізнесу, зросла на 20%.

– У 2022 році кількість фінтех-рішень для аналітики даних, які використовуються малими підприємствами, зросла на 30%.

– У 2022 році кількість фінтех-рішень для автоматизації, які використовуються малими підприємствами, зросла на 40%.

Відповідно до Індикаторів досягнення стратегічних цілей Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року для малого бізнесу в Україні важливими моментами є: розвиток кешлес-економіки, впровадження цілодобової система електронних платежів Національного банку України, впровадження фінансових технологій відповідно міжнародних стандартів.

Розглядаючи розвинену кешлес-економіку, Україні важливо зменшити використання готівкових коштів та активізувати прийом безготівкових операцій у секторі малого бізнесу. Підприємства малого бізнесу впроваджують системи прийому безготівкових платежів, використовуючи різноманітні банківські сервіси.

Наприклад, вони можуть укладати додаткові угоди з банками щодо прийому платежів, використовуючи QR-коди в рамках укладених договорів. Також популярним сервісом для прийому безготівкових платежів є LiqPay від ПриватБанку. Цей сервіс надає повний функціонал інтернет-еквайрингу, дозволяючи підприємствам приймати платежі через свої веб-ресурси, мобільні

додатки або за допомогою платіжних систем, таких як AppPay та GooglePay.

Зазначені інструменти є надійними, економічними та зручними для підприємств малого бізнесу, що сприяє удосконаленню процесу прийому платежів і відповідає вимогам сучасного економічного середовища.

Розвиток інфраструктури для здійснення безготівкових операцій малого бізнесу представляє собою комплексну еволюцію фінансово-технічних засобів та систем з метою сприяння безпечному та ефективному проведенню фінансових транзакцій без використання готівки. Цей процес включає в себе наступні аспекти:

- Розвиток сучасних ЕПС створює можливості для миттєвих та безпечних грошових переказів, оплати рахунків, а також здійснення інших фінансових операцій через електронні канали.

- Мобільні Фінансові Сервіси (MFS): Розширення доступу до мобільних фінансових додатків сприяє використанню смартфонів для безготівкових транзакцій, включаючи оплату товарів та послуг, перекази коштів та управління банківським рахунком.

- Створені умови для здешевлення РРО та підвищення їхньої доступності для МСП. Стимулювання розвитку ринку програмного РРО та посилення конкуренції з метою здешевлення послуг.

- Прийом безготівкових платежів в Україні також здійснюється за допомогою розрахунків по дебетним та кредитним картам за допомогою стаціонарного платіжного POS-терміналу для бізнесу з вбудованими функціями. Термінали здійснюють не тільки оплату за товар чи послугу, а також й інші операції такі як: можливість надавати розстрочку до прикладу сервіс «Оплата Частинами» чи «Миттєва рострочка» від Приватбанку, функція FacePay24 (оплата обличчям), програмний РРО та еквайринг в одному пристрої, навіть видача готівки.

В Європейських країнах таких як: Польща, Чехія та Німеччина, а зараз і в Україні, Приватбанк в 2023 році представив новий сервіс для зняття готівки, а саме при розрахунку картою Visa, MasterCard в торгово-сервісній мережі

мережових магазинів є можливість зняти до 6000 грн. без додаткових комісій. Використання смартфонів значно розширило можливості мобільного банкінгу. Мобільний телефон починає замінювати пластикову картку як засіб платежу. Так, клієнти ПриватБанку і Альфа-Банку можуть оплачувати товари на касі 9 за допомогою мобільних телефонів. При цьому їм доступні найсучасніші платіжні технології: NFC, QR-коди і GPS. Зокрема, технологія бездротового високочастотного зв'язку малого радіусу дії NFC дозволяє завантажувати в смартфон платіжні реквізити й розраховуватися за товари, проводячи телефоном над POS-терміналом.

Починаючи з 1 квітня 2023 року відповідно міжнародного стандарту ISO 20022 запрацювала нова Система електронних платежів Національного банку України та доступна для проведення міжбанківських платежів 24 години на добу 7 днів на тиждень. Здійснення міжбанківських платіжних операцій без призупинення роботи системи. Це вимагає від системи здатності функціонувати без перебоїв, забезпечуючи безперервність виконання платежів навіть при переході з одного дня в інший.

З динамічним розвитком мобільних фінансових додатків для бізнесу та додаткових функцій на смартфонах є збільшення безготівкових транзакцій, які дають можливість за допомогою мобільних пристроїв з безконтактною технологією (NFC) здійснювати оплати в один клік а саме просто доторкнувшись до терміналу в телефоні. На початку грудня 2021 року в Україні вперше з'явився додаток «Термінал» від Приватбанку, розроблений на основі TaptoPhone – платіжної технології, що перетворює сучасні смартфони або планшети на базі операційної системи Android, оснащені NFC-чіпом, на повноцінний POS-термінал. Також згодом з'явилися і в інших банках як ОщадРау від Ощадбанку, RaiffeisenРау від Райфайзен Банк Аваль та інші.

Вже в жовтні цього 2023 року Україна стала третьою країною в Європі та 7-ю в світі після США, Австралії, Тайваню, Бразилії, Великої Британії та Нідерландів, де бізнесу для приймання платежів тепер потрібен лише iPhone, а не POS-термінал.

Із запуском TaptoPay на iPhone клієнти ПриватБанку можуть приймати безконтактні платежі особисто, використовуючи лише iPhone та додаток “Термінал” iOS – без необхідності в POS-терміналі чи будь якому додатковому обладнанні. Це дозволяє підприємцям та бізнесу в Україні, надати просте та безпечне рішення у прийомі платежів. Технологія AppleTaptoPay на iPhone використовує вбудовані функції iPhone, щоб зберегти конфіденційність і безпеку як бізнес-даних, так і даних клієнтів.

У світі інновацій та швидкого технологічного розвитку проекти, що базуються на штучному інтелекті, визначають нові стандарти у сфері фінансів та банківських послуг. Один із найяскравіших прикладів успішної реалізації ініціативи із використанням штучного інтелекту став проєкт, що з'єднав користувачів послуг Райффайзен Банку Аваль.

У травні 2019 року банк уклав стратегічне партнерство з VISA, в результаті чого на світ з'явився інноваційний супер-бот для підприємців. Основною складовою цього інноваційного рішення став чат-бот "Консьерж-сервіс Бізнес Банкінг", який вирізняється своєю унікальною можливістю надавати консультації щодо юридичних та організаційних питань. Цей чат-бот став справжнім партнером для підприємців, допомагаючи їм вирішувати складні завдання та забезпечуючи доступ до необхідної інформації у реальному часі.

Фінансові технології значно полегшують процес отримання кредитів для малих підприємств, роблячи його більш доступним та ефективним. У ПриватБанку сьогодні отримання бізнес-кредиту стало максимально зручним та цифровим процесом. Починаючи від подачі заявки через Приват24 для бізнесу чи на сайті банку, весь процес взаємодії з банком відбувається у цифровому форматі. Автоматизований процес ризик-менеджменту, оцінки та огляду заставного майна забезпечує ефективність та швидкість обробки заявки. Одним з інноваційних етапів є підписання договорів он-лайн через сервіс Paperless з використанням хмарного КЕП SmartID. Цей інструмент робить весь процес ще більш ефективним, забезпечуючи зручність для підприємців та швидкість у

вирішенні фінансових питань. Такий цифровий підхід дозволяє бізнесам швидше отримувати необхідні фінансові ресурси, спрощуючи процес взаємодії з банком та покращуючи загальний досвід користувачів.

Фінтех-сервіси можуть допомогти малим підприємствам ефективніше просувати свою продукцію та послуги. Наприклад, онлайн-маркетплейси, соціальні мережі та маркетингові автоматизації можуть допомогти малим підприємствам поширювати інформацію про себе та залучати нових клієнтів.

Основними фінтех-сервісами для малого бізнесу є :

- Onua: Fintech-компанія, яка пропонує онлайн-кредити для малого бізнесу.
- Factoring.ua: Fintech-компанія, яка пропонує факторинг для малого бізнесу.
- Kickstarter: Краудфандингова платформа, яка дозволяє малим підприємствам збирати кошти на реалізацію своїх проєктів.
- Bookkeeper: Онлайн-бухгалтерська система для малого бізнесу.
- Finsight: Онлайн-платформа для аналізу фінансових показників малого бізнесу.
- Creditinfo.ua: Онлайн-сервіс для оцінки кредитоспроможності бізнесу.
- E-commercePlatforms: Онлайн-платформи для електронної комерції, такі як Rozetka, Prom.ua, тощо.
- Salesforce: Мобільний додаток для управління продажами.
- GoogleAds: Платформа для контекстної реклами в Google.

Також важливим фінтех інструментом малого бізнесу є CRM-системи – це ресурс, що визначає успішність взаємодії з клієнтами та оптимізацію ключових бізнес-процесів. Їхнє впровадження сприяє покращенню обслуговування та збільшенню обсягів продажів. Ось деякі аспекти використання CRM-систем в малому бізнесі:

- Автоматизація Продажів: CRM-системи в Україні допомагають автоматизувати процеси продажу, відслідковувати потенційних клієнтів, управляти угодами та покращувати комунікацію з клієнтами;

–Управління Взаємодією з Клієнтами: CRM дозволяють зберігати та аналізувати інформацію про клієнтів, їхні вподобання, історію покупок та спілкування.

–Маркетинг та Звітність: CRM-системи дозволяють вести маркетингові кампанії, відслідковувати їхню ефективність та аналізувати дані про клієнтів;

–Аналітика та Прогнозування: CRM-системи надають інструменти для аналізу даних, визначення ключових показників ефективності та прогнозування продажів.

–Інтеграція з Іншими Системами: CRM-систем в Україні можуть інтегруватися з іншими бізнес-інструментами, такими як системи обліку, електронна пошта, соціальні мережі

–Безпека та Керування Доступом: CRM-системи забезпечують високий рівень безпеки для конфіденційної інформації. Керування правами доступу дозволяє обмежити доступ до даних залежно від ролей користувачів

Деякі популярні CRM-системи в Україні:Salesforce пропонує широкий спектр функцій та можливостей, які можуть бути адаптовані до потреб різних бізнесів; Microsoft Dynamics 365 від Microsoft, інтегрується з іншими продуктами компанії, такими як Outlook, Excel та Power BI; CRM-система від Oracle, яка пропонує широкий спектр функцій та можливостей для управління взаємовідносинами з клієнтами; KeyCRM – це українська система, спеціально створена для оптимізації електронної комерції та автоматизації ключових процесів, які важливі для практично будь-якого бізнесу

Фінтех-сервіси мають потенціал позитивно вплинути на розвиток малого бізнесу в Україні. Ці сервіси можуть допомогти малим підприємствам отримати доступ до фінансування, ефективніше управляти своїми фінансами, відстежувати свої продажі та підвищити ефективність маркетингу.

Висновки до розділу 3

Підводячи підсумки, міжнародні програми підтримки підприємництва в

Україні відіграють ключову роль, надаючи не лише важливу фінансову та технічну допомогу, а й відкриваючи нові перспективи для сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності країни на світовій арені. Ці програми стають каталізатором позитивних змін в економічній сфері, сприяючи впровадженню інновацій, розвитку підприємництва та формуванню стійкої та динамічної бізнес-середовища. Такі ініціативи сприяють створенню сприятливого середовища для бізнесу та сприяють економічному зростанню України в глобальному контексті.

Фінтех-сервіси володіють значним потенціалом позитивного впливу на розвиток малого бізнесу в Україні. Ці інноваційні рішення відкривають нові можливості для малих підприємств, сприяючи полегшенню доступу до фінансування, удосконаленню фінансового управління, контролю над обігом коштів та підвищенню ефективності маркетингових стратегій.

Фінтех-рішення також сприяють вдосконаленню процесів маркетингу. Аналіз даних та використання інноваційних інструментів дозволяють малим підприємствам легше визначати свою цільову аудиторію, розробляти персоналізовані кампанії та ефективно взаємодіяти з клієнтами.

Отже, фінтех-сервіси відкривають шлях до нових можливостей та сприяють стабільному та інноваційному розвитку малого бізнесу в Україні.

ВИСНОВКИ

Роль фінансово-кредитного сектору для малого бізнесу в Україні під час військового стану стає надзвичайно важливою та визначальною. У таких умовах малі підприємства потребують не лише доступу до фінансових ресурсів, але й ефективних інструментів для забезпечення стійкості та виживання в ускладнених економічних умовах.

Фінансово-кредитний сектор виконує ключову роль у забезпеченні фінансової підтримки малому бізнесу. Забезпечення доступу до кредитів, грантів та інших фінансових інструментів стає стратегічно важливим для малих підприємств, допомагаючи їм зберегти стабільність та здатність функціонувати під час економічних труднощів, пов'язаних з військовим станом.

Сучасні фінансові технології виступають важливим інструментом для полегшення процесу фінансового обслуговування малих підприємств. Цифрові рішення можуть сприяти зменшенню бюрократії, прискоренню процесів видачі кредитів та забезпеченню швидкого доступу до необхідних фінансових ресурсів.

Державна підтримка також грає важливу роль у забезпеченні стійкості малого бізнесу в умовах військового стану. Розробка програм підтримки, надання фінансових інструментів та гарантій допомагають зменшити ризики та сприяють збереженню економічної активності на рівні малих підприємств.

Однією з визначальних рис взаємодії малого бізнесу та фінансово-кредитного сектору є зростання впливу фінансових технологій. Завдяки цифровим інноваціям та розвитку електронних платіжних систем, малі підприємства отримують доступ до швидших, зручніших і ефективніших фінансових інструментів. Це полегшує процеси управління фінансами, підвищує фінансову доступність та забезпечує конкурентні переваги.

Сприятлива культура взаємодії між малим бізнесом і фінансовим сектором грає ключову роль у розвитку цього партнерства. Взаєморозуміння,

довіра та відкритість сприяють вирішенню фінансових проблем, допомагають у створенні більш сприятливого середовища для підприємницької діяльності. Розвиток такої культури взаємодії є ключем до стабільного економічного зростання та підтримки інновацій в секторі малого бізнесу.

Загалом, магістерська робота підкреслює важливість інтеграції фінансових технологій, розширення продуктового спектру та встановлення позитивної культури взаємодії для покращення фінансового забезпечення та конкурентоспроможності малого бізнесу.

У глибокому контексті, важливо відзначити, що взаємодія малого бізнесу та фінансово-кредитного сектору не є просто технічним аспектом обміну послуг і продуктів. Це також взаємодія між двома різними економічними суб'єктами, яка визначається соціокультурними та економічними чинниками.

Розширення фінансового спектру також може включати у себе інновації в області фінансування, зокрема краудфандинг, peer-to-peer платформи та інші альтернативні методи залучення капіталу. Це створює реальні можливості для підприємців отримувати фінансову підтримку безпосередньо від споживачів або інших підприємств, знижуючи залежність від традиційних банків.

Невід'ємною частиною успішної взаємодії є і культура підприємництва та фінансів. Розуміння обох сторін, гнучкість у вирішенні проблем, здатність до інновацій та відкритість до ризику визначають ступінь успішності цього партнерства. Взаєморозуміння також може включати адаптацію фінансових інституцій до конкретних потреб та викликів, з якими стикаються малі підприємства в різних галузях.

Усі ці аспекти, взяті разом, формують новий ландшафт взаємодії між малим бізнесом та фінансово-кредитним сектором, що відкриває широкі можливості для стійкого розвитку та ефективної підтримки підприємництва в епоху швидких технологічних змін.

Впровадження сучасних фінансових технологій має суттєвий вплив на фінансовий сектор малого бізнесу. Цифрові інструменти спрощують бюрократичні процеси, полегшують отримання кредитів та покращують

управління фінансами..

Малий бізнес вимагає спеціалізованих фінансових продуктів, які враховують його конкретні вимоги і можливості. Розробка та впровадження таких продуктів стають важливим напрямком розвитку фінансового сектору.

На підставі отриманих даних можна запропонувати кілька рекомендацій для поліпшення фінансово-кредитного сектору та розвитку фінансових технологій у сегменті малого бізнесу:

- розширити програми грантів для підтримки нових ініціатив та надавати кредити малим підприємствам на вигідних умовах, щоб сприяти їхньому зростанню;
- впровадженню фінансових технологій у роботу малих підприємств;
- здійснювати заходи з підвищення фінансової грамотності серед підприємців;
- створення інкубаторів та акселераторів, які надають менторську та консультаційну підтримку підприємцям;
- удосконалення нормативно-правового середовища для розвитку фінансових технологій та підтримки малого бізнесу;
- взаємодія із банками між державним сектором, фінансовими установами та технологічними компаніями для розробки і впровадження інноваційних рішень;
- розвиток та впровадження інноваційних фінансових продуктів, спеціально адаптованих під потреби та характеристики малих підприємств;
- проводити систематичні дослідження для вивчення потреб та проблем малих підприємств.

Ці заходи сприятимуть створенню більш сприятливого середовища для розвитку малого бізнесу та забезпечать більш ефективне використання фінансових ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Міністерства економіки України.
URL:<https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>(дата звернення 14.11.2023)
2. Фінанси малого бізнесу: навч. посіб. / А.А. Фастовець, І.В. Фисун. – К.: Кондор-Видавництво, 2013. – 302 с.
3. Нова Україна: стимулювання інвестицій у свободу, мир та процвітання URL: <https://www.usaid.gov/>(дата звернення 14.11.2023)
4. ГРАНТИ ДЛЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ. ОГЛЯД ПРОГРАМ – 2023 Грицай М. І.. URL: <https://prikhodko.com.ua/my-i-zmi/my-i-zmi/stattya/granty-dlya-malogo-biznesu-v-ukrayini-oglyad-program-2023/>
5. VentureCapital: WhatItIsandHowIt Works" bytheNationalVentureCapitalAssociation. URL: <https://nvca.org/about-us/what-is-vc/>
6. Офіційний сайт Кабінету Міністрів УкраїниURL:<https://www.kmu.gov.ua/>(дата звернення 14.11.2023)
7. <https://eu4business.org.ua/> (дата звернення 14.11.2023)
8. Григоращук Н.В. Особливості Сучасного кредитування представників малого та середнього бізнесу Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/>(дата звернення 24.11.23)
9. Закон про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо скасування мораторію на проведення податкових перевірок» (законопроект № 10016-д від 16.10.2023).
10. Ніколюк О.В. Розвиток малого та середнього підприємництва в умовах формування інклюзивної економіки / О.В. Ніколюк // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2023. – № 2 (66). – С. 5-11. – Режим доступу до журн.: URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2023/No2/5.pdf>. (дата звернення 14.11.2023)
11. Жаворонок А.В. Сучасний стан кредитування малого бізнесу та його

роль у розвитку національної економіки /А.В.Жаворонок// Актуальні проблеми розвитку регіону. Науковий журнал – 2022 - №18 Режим доступ до журн.: URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/aprde/article/view/6087>(дата звернення 14.11.2023)

12. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>(дата звернення 14.11.2023)

13. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm (дата звернення: 14.11.2023).

14. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення: 14.11.2023).

15. Офіційний сайт Фонду розвитку підприємництва. веб сайт: URL: https://bdf.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Report_UA_forWeb.pdf (дата звернення: 14.11.2023).

16. Пиріг, С. (2022). Зростання ролі фінансових технологій в умовах розвитку цифрової економіки України. *Економічний форум*, 1(4), 192-198. URL: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2022-4-24>(дата звернення 14.11.2023)

17. Горященко Ю.Г. Фінансування малого інноваційного підприємництва в сучасних умовах розвитку. УДК: 338.28:330.34 JEL Classification: M21, O14, O31

18. Свистун Л.А. Підходи до фінансового забезпечення малих підприємств. *Ефективна економіка*. №6, 2019 URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6_2019/52.pdf(дата звернення 14.11.2023)

19. Шевченко О.М. Розвиток фінансових технологій в умовах цифровізації економіки України [Електронний ресурс] / О.М. Шевченко, Л.В. Рудич // *Ефективна економіка*. – 2020. – № 7. – URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8053>. – DOI: 10.32702/2307-2105-2020.7.61

20. Закон України про Підприємництво URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text> (дата звернення 14.11.2023).

21. Ситник О. В., Шкляр А. М. Впровадження фінтех-технологій у банківській сфері України: проблеми та перспективи. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2023. №1. С. 149–157.

22. Ситник О. В., Шкляр А. М. Державна підтримка малого бізнесу в Україні: шляхи покращення. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2023. №2. С. 133–141.

23. Волохов В.І., Сорока Л. М. Економічна природа і зміст кредитної діяльності банку в аспекті оцінювання її ефективності. Фінанси України. 2020. №8. С. 201-211.

24. Дубогриз Є. Державні банки: валіза без ручки. CASE Україна. Центр соціально-економічних досліджень. 2021. 40 с.

25. Худолій Ю. С., Халєвіна М. О. Сучасні фінтех-технології у банківській сфері України: реалії та перспективи. Проблеми економіки. 2021. №1. С. 134–142.

26. Бойко О. В., Яковенко О. М. Фінтех-технології як драйвер розвитку банківського бізнесу в Україні. Економічний часопис-XXI. 2022. №4. С. 108–114.

27. Ляхович А. В., Ляхович О. В. Фінтех-технології та їх вплив на банківську систему України. Економіка та управління. 2022. №2. С. 87–91.

28. Мірошник Р. О., Прокоп'єва У. О. Проблеми державної підтримки малого бізнесу в Україні. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2020. №1. С. 63–71.

29. Жуков С. А., Дюгованець О. М., Балко О. Ю. Державна підтримка малого та середнього бізнесу в Україні: проблеми та перспективи. Вісник економічної науки України. 2019. №1. С. 40–42.

30. Богач Ю., Сивак Н. Міжнародна підтримка малого підприємництва в Україні: проблеми та перспективи. Економіка та управління підприємствами. 2019. №6. С. 50–59.

31. Гавриленко В. В., Грищенко О. В., Марченко О. В. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9 %» як інструмент підтримки малого та

середнього бізнесу в Україні. Економіка та держава. 2022. №4. С. 5–10.

32. Омельченко О. В., Сидоренко А. М., Сєрякова О. В. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9 %»: оцінка впливу на розвиток малого та середнього бізнесу. Економічний часопис-XXI. 2022. №6. С. 115–122.

33. Ситник О. В., Шкляр А. М. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9 %»: проблеми та перспективи. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2023. №1. С. 149–157.

34. Бойко О. В., Яковенко О. М. Оцінка тенденцій розвитку малого бізнесу в Україні. Економічний часопис-XXI. 2023. №2. С. 108–114.

35. Жуков С. А., Дюгованець О. М., Балко О. Ю. Тенденції розвитку малого бізнесу в Україні: аналіз та перспективи. Економіка та держава. 2022. №6. С. 18–22.

36. Мірошник Р. О., Прокоп'єва У. О. Мале підприємництво в Україні: стан, проблеми та перспективи. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2022. №2. С. 134–141.

37. Мірошник Р. О., Прокоп'єва У. О. Культура обслуговування в малих підприємствах України: проблеми та перспективи. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2022. №4. С. 122–129.

38. Жуков С. А., Дюгованець О. М., Балко О. Ю. Сервісна культура в малих підприємствах України: теоретичні підходи та практичні аспекти. Економіка та держава. 2022. №4. С. 23–27.

39. Кушнір О.К. Малий бізнес в Україні: проблеми розвитку / О.К. Кушнір // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. – 2015. – Вип. 10. – С. 178–183.

40. Орлова В.О. Розвиток малого бізнесу: сучасні реалії та нові напрями державної політики / В.О. Орлова // Економічний часопис-XXI. – 2013. – № 5–6(1). – С. 18–22.

41. Жаліло Я. Євроасоціація і нові можливості розвитку малого бізнесу в Україні / Я. Жаліло // Дзеркало тижня. – 2015. – 21 лист. – С. 7.